BOD-4

Block-1

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ମୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ବଲପୁର

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ମୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ବଲପୁର
Odisha State Open University
Sambalpur

ସ୍ନାତକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ଓଡ଼ିଆ (ସମ୍ମାନ)

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ

ଓଡ଼ିଆ କବିତା

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ମୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା
Odisha State Open University, Sambalpur, Odisha
Established by an Act of Government of Odisha.

ଓଡ଼ିଆ ସ୍ନାତକ ସମ୍ମାନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ପାଠ୍ୟକ୍ରମ - ୪
ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ

ବ୍ଲକ୍

୧ ଓଡ଼ିଆ କବିତା

ପ୍ରଥମ ଏକକ
ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ

ଦ୍ୱିତୀୟ ଏକକ
ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଓଡ଼ିଆ କବିତା

ତୃତୀୟ ଏକକ
ଓଡ଼ିଆ କବିତା (ନବଚେତନା)

ଚତୁର୍ଥ ଏକକ
ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା

ପାଠ୍ୟକ୍ରମ : ୦୪

ବ୍ଲକ୍ : ୦୧

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ : ୨୦୨୦

ଲେଖକ : ଡକ୍ଟର ଗୋପୀନାଥ ବାଗ

ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ, ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଜ୍ୟୋତିବିହାର, ବୁର୍ଲା ।

ଅଳଙ୍କରଣ : ଲିପିନା ସାହୁ

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ମୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ବଲପୁର ।

ଡିଟିପି : ଧନଶ୍ରୀ ମିଶ୍ର

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ମୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ବଲପୁର ।

ପ୍ରକାଶକ

ଡକ୍ଟର ମାନସ ରଞ୍ଜନ ପୂଜାରୀ

କୁଳସଚିବ

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ମୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ

© OSOU, 2020."**Odia Kabita**" is made available under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0http : creative commons.org/ licences/by-sa/4.0

ପ୍ରଥମ ଏକକ : ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ

ବିଷୟ ଗଠନ :

୧.୧ ପଠନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
୧.୨ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ବିଷୟ
୧.୩ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ
୧.୪ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକଗୀତ
୧.୫ ଚର୍ଯ୍ୟାଗୀତିକା
୧.୬ ନାଥ ସାହିତ୍ୟ
୧.୭ ସାରଳା ଯୁଗ
୧.୮ ପଞ୍ଚସଖା ଯୁଗ
୧.୯ ଆତ୍ମପରୀକ୍ଷଣ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ
୧.୧୦ ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

୧.୧ ପଠନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଯୁଗ ବିଭାଜକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ରହିଛି । ଏହି ସାହିତ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ମର୍ଯ୍ୟାଦାଜନକ ସ୍ଥିତିରେ ପହଞ୍ଚିଛି ତାହା ପଛରେ ରହିଛି ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଗୌରବମୟ ଭିତ୍ତି ଭୂମି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଖୁବ୍ ପ୍ରାଚୀନ । ପୃଥିବୀର ସବୁ ଭାଷାର ସାହିତ୍ୟର ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରଥମେ ପଦ୍ୟରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଭଳି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଉନ୍ମେଷ ଘଟିଛି ପଦ୍ୟରୁ । ଏହି ସାହିତ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ଲୋକସାହିତ୍ୟ, ଶିଳାଲେଖ ଓ ଲିଖିତ ରୂପ ଦେଇ ବିକାଶ ଲାଭ କରିଛି । ବୌଦ୍ଧ ସିଦ୍ଧାଚାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଚର୍ଯ୍ୟାପଦକୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଏ । ନାଥ ସାହିତ୍ୟ, ସାରଳା ସାହିତ୍ୟ ତଥା ପଞ୍ଚଯୁଗ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏହି ଯୁଗର ପରିସରଭୁକ୍ତ । ଏହି ସମୟର ସାହିତ୍ୟ ସାଧାରଣତଃ ଧର୍ମ ଓ ଦେବଦେବୀଙ୍କୁ ଆଧାର କରି ଗଢ଼ି ଉଠିଛି । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚେତନା ତଥା ଧର୍ମ ଧାରଣାକୁ ଏହି ସାହିତ୍ୟ ସର୍ବାଗ୍ରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛି । ଜନଜୀବନ ଉପରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ କିଭଳି ପଡ଼ିଥିଲା ତାହା ଜାଣିବା ସହିତ ତତ୍କାଳୀନ ଭାଷାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏହି ଏକକରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିବେ ।

(ଘ) ମଧ୍ୟଯୁଗର କବିଙ୍କ ପାଖରେ ଉଭୟ କବିତ୍ୱ ଓ ପାଣ୍ଡିତ୍ୱ କିଭଳି ରହିଛି ?

(ଙ) ଓଡ଼ିଆ ପଦାବଳୀ ସାହିତ୍ୟର ସ୍ୱରୂପକୁ ଚିହ୍ନାଅ।

୨.୭ ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

- ଦାଶ, ସୂର୍ଯ୍ୟନାରାୟଣ, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ (୧ମ,୨ୟ,୩ୟ,୪ର୍ଥ ଭାଗ), ପୁନର୍ମୁଦ୍ରଣ -୨୦୧୦, ଗ୍ରନ୍ଥମନ୍ଦିର, କଟକ -୨।
- ବ୍ରହ୍ମା, ଗୌରୀକୁମାର, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ, ଦଶମ ସଂସ୍କରଣ -୧୯୯୨, କଟକ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟସ୍ ଷ୍ଟୋର, କଟକ -୨।
- ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ବୃନ୍ଦାବନ, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପରିଚୟ, ପୁନର୍ମୁଦ୍ରଣ - ୨୦୦୧, ଗ୍ରନ୍ଥମନ୍ଦିର, କଟକ -୨।
- ନାୟକ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର କୁମାର, ଓଡ଼ିଆ ରୀତକାବ୍ୟର ଭିତ୍ତି ଓ ଭୂତି, ୩ୟ ସଂସ୍କରଣ - ୧୯୯୫, ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, କଟକ-୨।
- ମାନସିଂହ, ମାୟାଧର, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ, ପରିମାର୍ଜିତ ନୂତନ ସଂସ୍କରଣ - ୧୯୯୬,ଗ୍ରନ୍ଥମନ୍ଦିର, କଟକ -୨।

ତୃତୀୟ ଏକକ : ଓଡ଼ିଆ କବିତା (ନବଚେତନା)

ବିଷୟ ଗଠନ :

୩.୧ ପଠନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

୩.୨ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ବିଷୟ

୩.୩ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ

୩.୪ ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ନୂତନ ପ୍ରବୃତ୍ତି

୩.୫ ଏ ଯୁଗର କତିପୟ ସ୍ରଷ୍ଟା

୩.୬ ଆତ୍ମପରୀକ୍ଷଣ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୩.୭ ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

୩.୧ ପଠନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ହେଉଛି ଓଡ଼ିଆ ଇତିହାସର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସମୟ। ଏହି କାବ୍ୟଖଣ୍ଡରେ ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସୂତ୍ରପାତ ହୋଇଛି। ୧୮୦୩ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶା ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଅଧୀନକୁ ଚାଲି ଆସିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ତର୍ବିପ୍ଳବ, ପ୍ରାକୃତିକ ତଥା ପ୍ରତିକୂଳ ପରିସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ଇଂରେଜମାନେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ପାରିନଥିଲେ। ଫଳତଃ ଓଡ଼ିଶାରେ ଶିକ୍ଷାର ବିସ୍ତାର ହେବାକୁ ସମୟ ଲାଗିଥିଲା।

ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ଓଡ଼ିଶାର ଗତାନୁଗତିକ ଚିନ୍ତା - ଜଗତରେ ଆଲୋଡ଼ନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି। ମିଶନାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବାଇବେଲ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୂଦିତ ହୋଇ ମୁଦ୍ରଣ ଓ ପ୍ରକାଶନର ମାର୍ଗକୁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରିଛି। ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି କେତୋଟି ସ୍କୁଲ। ପରେ ପରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକ ଗଢ଼ି ଉଠିବାରୁ ଶୈକ୍ଷିକ ବାତାବରଣ ଖେଳିଛି। ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ ପ୍ରେସ୍ ସ୍ଥାପନ ଓ ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ଜନ୍ମ ନେଇ ନୂତନ ଲେଖିବାକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି। ଏହି ଲେଖକମାନେ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ କାବ୍ୟକଳାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟାନୁଯାୟୀ ହେବକୁ ପସନ୍ଦ କରିଛନ୍ତି। ନୂଆ କଥାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଆଗ୍ରହ ରଖିବା ସହିତ ଏମାନେ ପରମ୍ପରା ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଚିରାଚରିତ ଢଙ୍ଗରେ ନ କହି ନୂଆବାଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଯତ୍ନବାନ ହୋଇଛନ୍ତି।

ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ ଓ ମହିମା ଧର୍ମ ଭଳି ନୂଆ ଧର୍ମ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି କେବଳ ଈଶ୍ୱର କିମ୍ବା ଧର୍ମର କଥା କେହି ମାନବ -ଜୀବନ ଓ ସମାଜ - ସଂସ୍କାରକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛି। ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ପାଇଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏହି ଯୁଗର କବି ଲେଖକ ଓଡ଼ିଶା - ଭୂମି ଓ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିଛନ୍ତି। ଇତିହାସ ସଚେତନତା ଏହି ସମୟର ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଗ। ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିବା ନବଚେତନାକୁ ଏହି ଏକକରେ ଜାଣି ହେବ।

୩.୨ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ବିଷୟ

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ଏହି ଏକକରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ ଧାରଣା ମିଳିବ:

- ନବଚେନତାର ପରିଚୟ
- ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ନବଚେତନାର ପ୍ରତିଫଳନ
- ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ନବଚେତନା ଆଣିଥିବା ସ୍ରଷ୍ଟାଗଣ

୩.୩ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ

ନବଚେତନାକୁ ନବଜାଗରଣ ବା ପୁନର୍ଜାଗରଣ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇଥାଏ। ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ କାଳକୁ ଭାରତୀୟ ସମାଜ - ଜୀବନରେ ନବଜାଗରଣର ସମୟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇଥାଏ। ଏହି ସମୟରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଭାବରେ ଭାରତ ତଥା ଓଡ଼ିଶାରେ ନବଚେତନାର ଆବିର୍ଭାବ ଘଟିଛି। ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ଯୋଗୁଁ ଏଠିକାର ଅଧିବାସୀ ଯୁଗଯୁଗ ଧରି ଭୋଗି ଆସୁଥିବା କୁସଂସ୍କାର ଓ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସକୁ ଚିହ୍ନିପାରିବା ସହିତ ଏହାକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି। ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ବିପ୍ଳବର ସୂତ୍ରପାତ ଘଟାଇବାକୁ ଜନ୍ମନେଇଛି ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ ଓ ମହିମାଧର୍ମ। ଏହି ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ସ୍ରଷ୍ଟାମାନେ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସର ଅନ୍ଧକାରରେ ସଢ଼ିଯାଉଥିବା ଜୀବନ ପାଇଁ ଏକ ଆଲୋକବର୍ତ୍ତିକାର ସନ୍ଧାନ ଦେଉଛନ୍ତି। ଏମାନେ କେବଳ ଧର୍ମର କଥା କହିନାହାନ୍ତି। କହିଛନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଜଗତ ଓ ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟର କଥା, କହିଛନ୍ତି ସମାଜ - ସଂସ୍କାରର କଥା।

ମଧ୍ୟଯୁଗର ଅଳଙ୍କାରର ବୋଝକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଇଛି ଏହି ସମୟର କାବ୍ୟ କବିତା। ଦୈବିକ ବିଳାସତାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ନଦେଇ ଜୀବନର ଗଭୀରତମ ପ୍ରଦେଶର ଚିତ୍ର ଆଙ୍କିବାରେ ଆଗ୍ରହ ଦେଇଛନ୍ତି କବିଗଣ। ବିଭିନ୍ନ ରାଗରାଗିଣୀଯୁକ୍ତ ସଙ୍ଗୀତର ସ୍ୱର ଆଉ ଶୁଣାଯାଇନାହିଁ। ପ୍ରାଚ୍ୟ ରଚନାଶୈଳୀ ଅପେକ୍ଷା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ରଚନାଶୈଳୀକୁ କବିମାନେ ଆପଣେଇ ନେଇଛନ୍ତି। ନବଯୁଗର ଆହ୍ୱାନକୁ ପ୍ରକାଶକୁ କରିବାରେ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ କାବ୍ୟିକ ଶୈଳୀ ଆଉ ସମର୍ଥ ହେଲା ନାହିଁ; ତା'ର ଭାବ - ବଳୟକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲା ନୂତନ ଛନ୍ଦ ଓ ନୂତନ ଶୈଳୀ, ଯାହା ମିଳୁଥିଲା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ କାବ୍ୟିକ - କଳାରୁ।

ଏହି ଯୁଗର ସ୍ରଷ୍ଟା କେବଳ ନିଜ ମାଟି ତଥା ସୀମିତ ଭୂଗୋଳରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଲା ନାହିଁ। ତା'ର ଜୀବନ-ଜିଜ୍ଞାସା ବିସ୍ତାରିତ ହୋଇ ବାହ୍ୟ ଜଗତର ଦିଗ୍‌ବଳୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲା। ଫଳତଃ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଓ ବିବିଧ ବାଦକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଣରେ ଅନୁଭବ କଲା।

୩.୪ ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ନୂତନ ପ୍ରବୃତ୍ତି

ଏହି ଯୁଗରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ଉଭୟ ଆଂଗିକ ଓ ଆତ୍ମିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୂତନ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଗୁଡ଼ିକ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୋଇଛି। ନିମ୍ନରେ କେତୋଟି ପ୍ରବୃତ୍ତି ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଉ -

- ଅନୁବାଦ ଓ ଅନୁସରଣ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଏହି ସମୟରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଦେଖାଯାଇଛି । ଉଭୟ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର କଥାବସ୍ତୁକୁ କବିତାର ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଫକୀରମୋହନ, ମଧୁସୂଦନ, ଗଙ୍ଗାଧର, ନନ୍ଦକିଶୋର ଆଦି ସ୍ରଷ୍ଟା ସଂସ୍କୃତି ସାହିତ୍ୟରୁ ଉପାଦାନ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବାବେଳେ ରାଧାନାଥ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରୁ ଉପାଦାନ ଆହରଣ କରିଛନ୍ତି ।
- ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଅଳଙ୍କାରପୂର୍ଣ୍ଣ କାବ୍ୟକବିତା ନିର୍ମାଣର ମାର୍ଗକୁ ଏହି ସମୟର କବି ପରିହର କରିଛି । ଅଳଙ୍କାର ଅପେକ୍ଷା ରୂପକ ଓ ଚିତ୍ରକଳ୍ପକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ।
- ପୁରାଣର ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ଆଧୁନିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ସହିତ ଯୋଡ଼ାଯାଇ କାବ୍ୟକବିତା ରଚନା କରାଯାଇଛି ।
- ଐତିହାସିକ କଥାବସ୍ତୁ କବିତାର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ହୋଇପାରିଛି ।
- ବିଭ୍ରାନ୍ତ ବର୍ଗର ଚରିତ୍ର ସ୍ଥାନରେ ଏହି ଯୁଗରେ ସାଧାରଣ ବର୍ଗର ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ମଧ ଚିତ୍ରଣ କରାଯାଇଛି ।
- ଗାଥା କବିତା, ଗୀତି - କବିତା, ସନେଟ୍, ସମ୍ବୋଧଗୀତିକା, ଶୋକଗୀତି ଆଦି କବିତାର ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଛି ।
- ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଟ୍ରାଜେଡ଼ି ଅବଲମ୍ବନ କବିତା ଲେଖା ହୋଇଛି ।
- ପ୍ରକୃତି ପ୍ରତି ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଦିଆଯିବା ସହିତ ଉଭୟ ଅନ୍ତଃ ପ୍ରକୃତି ଓ ବାହ୍ୟ ପ୍ରକୃତିର ଚିତ୍ରଣକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ।
- ମାତୃଭୂମି ଓ ମାତୃଭାଷା ପ୍ରତି ଅପରିମିତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଛି ।
- ଈଶ୍ୱର ଚେତନା କୌଣସି ସଂପ୍ରଦାୟ ଭିତ୍ତିକ ନ ହୋଇ ସମଗ୍ର ମାନବ କଲ୍ୟାଣ ତଥା ଜୀବନ - ଜିଜ୍ଞାସା ଭିତ୍ତିକ ହୋଇଛି ।

୩.୫ ଏ ଯୁଗର କତିପୟ ସ୍ରଷ୍ଟା

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ତିନୋଟି ଦଶକରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ନବଚେତନାର ଆଲୋକ ବିଛୁରିତ ହୋଇଛି । ଏହି ସମୟରେ ଇଂରାଜୀ ତଥା ବୈଦେଶିକ ସାହିତ୍ୟର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ରାଧାନାଥ, ମଧୁସୂଦନ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ରଷ୍ଟାମାନେ ନୂତନ ବିଷୟାବସ୍ତୁକୁ ଆଧାର କରି ନୂତନ ରୀତିରେ କାବ୍ୟ-କବିତା ରଚନାରେ ବ୍ରତୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟର ଅତିକଳ୍ପନା, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା, ଯୋଗସାଧକ ତଥା ମଧ୍ୟଯୁଗର କାଳ୍ପନିକ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କ ଶୃଙ୍ଗାରିକତା, ବର୍ଣ୍ଣନା ବହୁଳତା, ଗତାନୁଗତିକ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ପରିହାର କରି ଏ ଯୁଗର କବିମାନେ ଏକ ନୂତନତାର ଆବାହନ କରିଛନ୍ତି । ଇତିହାସ ଓ ବାସ୍ତବତାର ସମନ୍ୱୟରେ କବିତାର ରୂପ ଦେବାର ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି । ପୌରାଣିକ, ଐତିହାସିକ, କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ସମ୍ବଳିତ ତାଙ୍କର ରଚନାରେ ନୂତନତା ଫୁଟି ଉଠିବା ସହିତ ଦେଶାତ୍ମବୋଧର କଥା କହିଛି । ନିମ୍ନରେ କେତେଜଣ ସ୍ରଷ୍ଟାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଉଛି ।

ରାଧାନାଥ :

ସାରଳା ଦାସ, ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ନାମରେ ତାଙ୍କ ଯୁଗ ନାମିତ ହେଲା ପରି ରାଧାନାଥଙ୍କ ନାମରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଯୁଗକୁ କେତେକ ଆଲୋଚକ ଚହ୍ନିତ କରିବାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିଥାନ୍ତି । ରାଧାନାଥଙ୍କ ଯୋଗଦାନ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟଜଗତକୁ ଗୌରବମୟ କରିଛି ।

ରାଧାନାଥ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଲେଖିବା ପୂର୍ବରୁ ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାରେ କବିତା ରଚନା କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କାବ୍ୟ କବିତା ଲେଖି ଓଡ଼ିଆ ବାଣୀ ଭଣ୍ଡାରକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । 'କେଦାର ଗୌରୀ', 'ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା', 'ନନ୍ଦିକେଶ୍ୱରୀ', 'ଉଷା', 'ପାର୍ବତୀ', 'ଚିଲିକା', 'ମହାଯାତ୍ରା', ପ୍ରଭୃତି କୃତି ତାଙ୍କ କାବ୍ୟ ଶକ୍ତିର ପରିଚୟ ବହନ କରେ । ତାଙ୍କ ରଚିତ କାବ୍ୟାବଳୀକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ ଯଦିଓ ପାଶ୍ଚତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରୁ ବହୁ ଉପାଦାନ ଆଣିଥିବା ଜଣାପଡ଼େ, ତଥାପି ସେସବୁକୁ ଯେଉଁ ଭାବରେ କବି ପରିବେଷଣ କରିଛନ୍ତି ତହିଁରୁ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କର କବି ପ୍ରତିଭାକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିହୁଏ ।

ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ କବିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୂତନ ରୀତିର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଭାବରେ ରାଧାନାଥଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇଥାଏ । ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଶବ୍ଦାଡ଼ମ୍ବର, ଛନ୍ଦବହୁଳ ତଥା ଅଜସ୍ର ଅଳଙ୍କାରକୁ ପରିହାର କରିବା ସହିତ ବିବିଧ ରାଗରାଗିଣୀଯୁକ୍ତ ଲେଖାଯାଉଥିବା ରୀତିକୁ ମଧ୍ୟ ଆଗ୍ରାହ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଛନ୍ଦ-ବୃତ୍ତ ଅବଲମ୍ବନରେ କାବ୍ୟ ଲେଖିବାର ରୀତିକୁ ସେ ଆପଣେଇ ନେଇଥିଲେ ; ଯାହାକି ସେହି ଯୁଗର ଅନ୍ୟ କବିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆଦର୍ଶ ଥିଲା ।

ରାଧାନାଥ ସହଜ ଓ ସରଳ ରୀତିକୁ କାବ୍ୟ ରଚନାରେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । କାବ୍ୟ ଶୋଭାବର୍ଦ୍ଧନରେ ଯେତିକି ଓ ଯେଉଁ ଅଳଙ୍କାରର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ, ତାହା ପ୍ରତି ସେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଚେତକ ଥିଲେ ।

ବର୍ଣ୍ଣନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ରାଧାନାଥ ଖୁବ୍ ସଞ୍ଜମ । କାବ୍ୟର କଥାବସ୍ତୁ ସେ ସଂକ୍ଷେପରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥାନ୍ତି ।

ତତ୍ସମ ଓ ତଦ୍‌ଭବ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ ବି ରାଧାନାଥ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଯେଉଁ ଭଳି ଭାବରେ ଦେଶଜ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାନ୍ତି, ତାହା ଅତୀବ ମନୋରମ ଲାଗିଥାଏ ।

ପ୍ରକୃତି ଚିତ୍ରଣରେ କବି ସିଦ୍ଧହସ୍ତ । ଏଥିରେ ମାତ୍ରାଧିକ ବର୍ଣ୍ଣନା ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ନିବିଡ଼ ଓ ଆପଣାର ଲାଗେ । ବାହ୍ୟ ପ୍ରକୃତି ସହିତ ଅନ୍ତଃପ୍ରକୃତିକୁ କବି ଯୋଡ଼ିଦେଇ ଏକ ଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାନ୍ତି ।

ରାଧାନାଥଙ୍କ କାବ୍ୟରେ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ କାବ୍ୟର ନାୟକନାୟିକାଙ୍କ ଦେହସର୍ବସ୍ୱ ରତିଚର୍ଯ୍ୟା ବା କପୋଳକଳ୍ପିତ ଭୋଗାଦି ଅପେକ୍ଷା ମାନବୀୟ-ପ୍ରୀତି ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ ।

ତାଙ୍କ କାବ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟତା, ଜାତିର ଗର୍ବ-ଗୌରବ, ସ୍ଖଳନ-ବିପର୍ଯ୍ୟୟ, ଦୁଃଖ-କାତରତା, ସୁଖ - ଖ୍ୟାତି, ମହାନତା ଆଦିକୁ ଟୋଳି ଧରିଥାଏ ।

ରାଧାନାଥଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ଭାଗ୍ୟ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ଉପରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ନୁହେଁ । ସୁଖ ଓ ପ୍ରେମକୁ ଚିତ୍ରଣ କରିବାରେ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ଆଗ୍ରହ ତଦନୁରୂପ ଦୁଃଖ ଓ ମୃତ୍ୟୁର କଥା କହିବାରେ ବି ସେତେ ଉତ୍ସୁକ । ତାଙ୍କର ବାକ୍ୟ କମେଡ଼ି ଅପେକ୍ଷା ଟ୍ରାଜେଡ଼ିର ବହୁ ଉପସ୍ଥାପନା କରିଥାଏ ।

ମଧୁସୂଦନ :

ମଧୁସୂଦନ ରାଓ ଭକ୍ତକବି ନାମରେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ । ରାଧାନାଥ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୁଗାନ୍ତର ଆଣିଥିବା ଭଳି ମଧୁସୂଦନ ଗୀତିକବିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୂତନତାକୁ ଆନୟନ କରିଛନ୍ତି । କାହ୍ଣନିକ କାବ୍ୟ ରଚନା ଅପେକ୍ଷା ସେ ଅନୁଭୂତିମୂଳକ କବିତା ଲେଖିବାରେ ରୁଚି ରଖିଥିବା ଜଣାଯାଏ ।

ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଚଉତିଶା, ପୋଇ, କୋଇଲି, ବୋଲି ପ୍ରଭୃତି ଗୀତିକାବ୍ୟ - ରୂପକୁ ପରିହାର କରି ଓଡ୍, ଏଲିଜି, ସନେଟ୍ ଆଦି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟାନୁସାରୀ କାବ୍ୟ ରୂପକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲେ ।

ପ୍ରକୃତି ଓ ଦେଶପ୍ରେମମୂଳକ ବହୁ କବିତା ରଚନା କରିଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆଦର୍ଶବାଦୀ କବିତା ରଚନାକୁ ଶ୍ରେୟ ଦେଇଥିବା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । କବି ମଧୁସୂଦନ ଥିଲେ ଜଣେ ମଧୁସନ୍ଧନୀ । ଐଶ୍ୱରୀୟ ଚିନ୍ତା ଓ ଚେତନାକୁ ସେ ସର୍ବାଗ୍ରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ବ୍ରାହ୍ମ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ତାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟିରେ ବହୁ ସ୍ଥାନରେ ଈଶ୍ୱରୀୟ ଭାବ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଭାବରେ ରହିଛି । ରହସ୍ୟମୟୀ କବିତା ରଚନାରେ ମଧ ମଧୁସୂଦନ ଜଣେ ଧୂରୀଣ ସ୍ରଷ୍ଟା ।

ମଧୁସୂଦନ ଶିଶୁକବିତା ଲେଖି ଅଶେଷ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ସତ୍ୟ ଓ ଧର୍ମର ପଥ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷିତ କରାଯିବା କଥାକୁ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ । ତେଣୁ ଶିଶୁର ଜୀବନ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚେତନାର ପ୍ରୟୋଜନୀୟତାକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରି ବହୁ ଗୀତିକବିତା ସେ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଛଳରେ ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି -

'ଯାହା ମୁଁ କହଇ ଯାହା ମୁଁ କହଇ ଯାହା ମୁଁ ଚିନ୍ତଇ ମନେ
ଜଗତର କର୍ତ୍ତା ପରମ ଈଶ୍ୱର ଜାଣୁଛନ୍ତି ପ୍ରତିକ୍ଷଣେ ।'

ମଧୁସୂଦନ ରାଓଙ୍କ ବିଚାରରେ ସମଗ୍ର ମାନବ ସମାଜ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ମାନବ ପରିବାର । ନାରୀ ହେଉଛି ବ୍ରାହ୍ମକନ୍ୟା; ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାରୀ ଜନନୀ ଓ ଭାଗିନୀର ସ୍ୱରୂପା । ନାରୀ ପୁରୁଷର ଭୋଗ ସାମଗ୍ରୀ ନୁହେଁ; ସେ ହେଉଛି କର୍ମର ସଂଗିନୀ ଏବଂ ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ।

ମଧୁସୂଦନଙ୍କ କାବ୍ୟକବିତା ଅଶ୍ଳୀଳତା ଚିତ୍ର ବହନ କରେ ନାହିଁ । ଏହା ସୁସ୍ଥ, ସୁନ୍ଦର ସର୍ବୋପରି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନ ନିର୍ବାହ ପାଇଁ ପ୍ରଚୋଦିତ କରିଥାଏ ।

ତାଙ୍କର କାବ୍ୟକବିତାକୁ ବିଭିନ୍ନ ଭାଗରେ ବିଭାଜିତ କରାଯାଇପାରେ :

- ଶିଶୁଗୀତିକା
- ଧର୍ମ ଓ ନୀତି ବିଷୟକ କବିତା
- ଭାବନାତ୍ମକ କବିତା
- ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ କବିତା
- ଅନୂଦିତ କବିତା

- ବ୍ୟଙ୍ଗାତ୍ମକ କବିତା
- ସଙ୍ଗୀତ
- ସମ୍ବୋଧନଗୀତିକା
- ସନେଟ୍

ମଧୁସୂଦନ ଏହି ସମୟରେ ବହୁତ ସନେଟ୍ ଲେଖିଛନ୍ତି।

ଗଙ୍ଗାଧର :

ଗଙ୍ଗାଧର ସ୍ୱଭାବ କବି ଭାବରେ ପରିଚିତ। ରାଧାନାଥ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରୁ ଉପାଦାନ ଆଣିଥିବା ବେଳେ ଗଙ୍ଗାଧର ପ୍ରାଚ୍ୟ ସାହିତ୍ୟକୁ ନିଜର କାବ୍ୟାଦର୍ଶ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଥିଲେ। ସମକାଳୀନ ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ, ରାଜନୀତିକ ବିଷୟାଦି ଗଙ୍ଗାଧରଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ ଅତି ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି। ମାତୃଭୂମି ଓ ମାତୃଭାଷା ପ୍ରତି କବିଙ୍କର ଅଶେଷ ପ୍ରୀତି ଥିଲା। 'ଇନ୍ଦୁମତୀ', 'ଉତ୍କଳ - ଲକ୍ଷ୍ମୀ', 'କୀଚକବଧ', 'ତପସ୍ୱିନୀ' ଓ 'ପ୍ରଣୟ ବଲ୍ଲରୀ' ପ୍ରଭୃତି କୃତି ତାଙ୍କର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସ୍ୱାକ୍ଷରର ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରେ। ଗଙ୍ଗାଧର ଥିଲେ ନୀତି ନିଷ୍ଠ ସ୍ରଷ୍ଟା। ମଣିଷର ଅନ୍ତଃ ପ୍ରକୃତି ସହିତ ବାହ୍ୟଃ ପ୍ରକୃତିକୁ ଏକାକାର କରି ସେ ଏକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର କଥା କହୁଥିଲେ। ତାଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ପ୍ରକୃତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇଉଠିଛି। ଗଙ୍ଗାଧରଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଭକ୍ତି ଭାବନା ତାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ମହନୀୟ ବିଭାବ।

ଗଙ୍ଗାଧର ବିବିଧ କାବ୍ୟ ରଚନା କରିବା ସହିତ କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର କବିତାର ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି। କାବ୍ୟ ଭଳି ଏହି ଛୋଟ ଛୋଟ କବିତା ମଧ କାବ୍ୟଗୁଣର ଅଧିକାରୀ। ପୁରାଣ ଓ ଇତିହାସର କଥାବସ୍ତୁକୁ ନେଇ ସେ କାବ୍ୟକବିତା ରଚନା କରିଥିଲେ ବି ତତ୍‌କାଳୀନ ସମାଜର ଚିତ୍ରଣରେ ସେ ଆଗ୍ରହ ରଖିଥିବା ଜଣାଯାଏ; ଯାହାକି ତାଙ୍କର ସାମାଜିକ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତତାକୁ ସୂଚାଇଥାଏ। ପଞ୍ଚାୟତ, ପ୍ରେତର ଅନୁତାପ, ମହାଜନ ତଥା କୃଷକ ସଂଗୀତର ବହୁ କବିତା ତାଙ୍କ କାନ୍ତିକାରୀ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସିଦ୍ଧତାକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରୁଛି।

ଗଙ୍ଗାଧର କେବଳ ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ, ପୁରାଣ, ଇତିହାସ ନୁହେଁ, ତା' ସହିତ ମାଟି ଉଠିଥିଲେ ମାଟି ଓ ମାଟିର ମଣିଷ ଜୟଗାନରେ। କୃଷକ ଯେ ଦେଶର ମେରୁଦଣ୍ଡ, ଜାଣିଥିଲେ କବି। ତେଣୁ ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି :

ଛାଡ଼ିଦେଲେ କୃଷି କି ସବୁ ହେବ ନାଶ
ନ ମିଳିବ ଗ୍ରାସ ଯେ ନମିଳିବ ବାସ
କାହିଁ ଯିବ ସଭ୍ୟତା ଭବ୍ୟତା ସକଳ
ଅନାହାରେ ମାନବ ମରିବ ହୋଇଣ କଲବଲ ହେ....।

ଗଙ୍ଗାଧର ଥିଲେ ଅସଲରେ ସତ୍ କବି। ଜନତା ଓ ଜଗତକୁ ଚିହ୍ନି ପାରିଥିବା ଓ ପ୍ରାଣ ଭରି ଭଲ ପାଇଥିବା ମହତ୍ କବି। 'ପ୍ରଣୟ ବଲ୍ଲରୀ' ରେ କଣ୍ୱ ଜୀବନ ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶଦ ଭାବରେ ବୁଝାଇଥିବା କଥାରୁ କବିଙ୍କ ଜୀବନ ନିଷ୍ଠତାକୁ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ। 'ତପସ୍ୱିନୀ'ରେ ପ୍ରବୃତି ଓ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଥିବା ଧ୍ୟାନ ଓ ଜ୍ଞାନକୁ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ଉପଲବ୍ଧି କରିହୁଏ।

ନନ୍ଦକିଶୋର :

ପଲ୍ଲୀ କବି ଭାବରେ ନନ୍ଦକିଶୋରଙ୍କ ଖ୍ୟାତି ରହିଛି। ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ନିବିଡ଼ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଥିବା ନନ୍ଦକିଶୋର ପଲ୍ଲୀର ନିଛକ ଚିତ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ବିଭୋର ହୋଇଛନ୍ତି। ପଲ୍ଲୀ ମଣିଷର ଜୀବନଧାରା ଓ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ତାଙ୍କ କବିତାର ସ୍ପନ୍ଦନ। ପଲ୍ଲୀର ମଣିଷ, ମାଟି, ପାଣି, ପବନ, ପ୍ରଭାତ, ପ୍ରଦୋଷ ଆଦି ସତେ ଯେମିତି କଥା କହିଛି ତାଙ୍କ କବିତାରେ। 'ଶର୍ମିଷ୍ଠା', 'କୃଷ୍ଣାକୁମାରୀ', 'ସୀତାବନବାସ', 'ପଲ୍ଲୀଚିତ୍ର', 'ନିର୍ଝରିଣୀ', 'ବସନ୍ତକୋକିଳ', 'ତରଙ୍ଗିଣୀ', 'ଚାରୁଚିତ୍ର' ଆଦି ସୃଷ୍ଟିରେ କବିଙ୍କ କାବ୍ୟ ଶକ୍ତିକୁ ବେଶ୍ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଦେଲେ ସୁଦ୍ଧା ପଲ୍ଲୀ ପ୍ରାଣତା ଆଧାରିତ କବିତାବଳୀ ପାଇଁ କବିଙ୍କ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟ ରହିଛି।

ପଲ୍ଲୀର ରୂପଚର୍ଯ୍ୟା ସହିତ ମଣିଷର ଜୀବନ ଚର୍ଯ୍ୟାକୁ ସ୍ୱଭାବ - ସୁନ୍ଦର ଭାଷାର କବି ଚିତ୍ରଣ କରିଛନ୍ତି। କବି ଜୀବନର ଆରମ୍ଭରୁ ନନ୍ଦ କିଶୋର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଅବହେଳିତ ଦିଗ ପଲ୍ଲୀ ଜୀବନ ଓ ପଲ୍ଲୀ ପ୍ରକୃତି ଉପରେ ମନୋନିବେଶ କରିଛନ୍ତି। ତାଙ୍କର ସରଳ ଓ ସାବଲୀଳ ଭାଷାରେ ପଲ୍ଲୀ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇପାରିଛି। ଓଡ଼ିଆ ପାଠକ ପଲ୍ଲୀର ରୂପରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଛି, ସତେ ଯେମିତି ନୂଆ କରି ଦେଖିପାରିଛି ନନ୍ଦ କିଶୋରଙ୍କ କବିତାରେ।

ନନ୍ଦକିଶୋର କାବ୍ୟ - କବିତାରେ ପଲ୍ଲୀରେ ଚିତ୍ର ରହିବା ସହିତ ଇତିହାସ - ସୃଷ୍ଟି, ଅତୀତ -ସ୍ମୃତି, ଐତିହ୍ୟ - ଅନ୍ୱେଷା ତଥା ଜୀବନ - ବନ୍ଦନା ଓ ବିଶ୍ୱଭାବ ଭରି ରହିଛି।

ଫକୀରମୋହନ :

ଗଳ୍ପ ଓ ଉପନ୍ୟାସ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଜସ୍ର ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ଫକୀରମୋହନ କବିତା ରଚନାରେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ପ୍ରତିଭାର ପରିଚୟ ଦେଇପାରିଛନ୍ତି। ତାଙ୍କର ' ଉତ୍କଳ ଭ୍ରମଣଂ' ହେଉଛି ଓଡ଼ିଆ ପଦ୍ୟସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ସାର୍ଥକ କବିତା। ଏହାପରେ ସେ ବହୁ କାବ୍ୟକବିତା ରଚନା କରିଥିଲେ। 'ବୌଦ୍ଧାବତାର କାବ୍ୟ', 'ପୁଷ୍ପମାଳା', 'ଉପହାର', 'ଅବସର ବାସରେ', 'ପୂଜାଫୁଲ', 'ଧୂଳି' ପ୍ରଭୃତି ହେଉଛି ତାଙ୍କର ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ କୃତି।

ଫକୀରମୋହନଙ୍କ କାବ୍ୟକୃତିକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ। ଯଥା : - ୧) ଅନୁବାଦ ଓ ଅନୁସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ୨) ମୌଳିକ କାବ୍ୟ କବିତା। ମୌଳିକ କାବ୍ୟକବିତାକୁ ତିନୋଟି ଅନୁଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ। ଯଥା: - ୧) ବିବରଣୀମୂଳକ ଖଣ୍ଡକାବ୍ୟ (ଉତ୍କଳ ଭ୍ରମଣଂ), ୨) ଗୀତିକବିତା (ଉପହାର, ପୁଷ୍ପମାଳା, ଅବସରବାସରେ, ପୁଜାଫୁଲ, ଧୂଳି ଇତ୍ୟାଦି) ଏବଂ ୩) କାବ୍ୟ (ବୌଦ୍ଧାବତାର)।

ଫକୀରମୋହନଙ୍କ କବିତାରେ ବିବିଧ ଚେତନା ଥିବା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ। ଯଥା : -

- **ପ୍ରଣୟ ଚେତନା :** ପ୍ରଣୟାନୁଭୁତିକୁ ନେଇ ବହୁତ କବିତା ରଖିଛନ୍ତି ଫକୀରମୋହନ। ପତ୍ନୀଙ୍କ ବିୟୋଗ ପରେ ଲେଖିଥିବା ପ୍ରେମ କବିତା ଆହୁରି ରସୋତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପାରିଛି। ଯେଉଁସବୁ କବିତାରେ ପ୍ରଣୟ ଚେତନାକୁ ବେଶ୍ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ହୁଏ। ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି - ସାହାଡ଼ା ଗଛର କ୍ରନ୍ଦନ, ଚକୁଆ ଚକୋଇ, କପୋତ ସଙ୍ଗୀତ, ଭ୍ରଷ୍ଟତାରକା, ଯୁଗ୍ମ କୁସୁମ, ବୁଢ଼ା ପଳାସ, ବିରହୀ ହଳଦି ବସନ୍ତ, ଶେଷ ମିଳନ, ମେଲାଣି, ହସିହସି ଗଲା ମୋତେ କନ୍ଦାଇ କନ୍ଦାଇ, ପୁଣି କି ଦେଖିବି ସେହି ସହାସ୍ୟ ବଦନ ପ୍ରଭୃତି।

- **ଦେହୋତ୍ତର ଚେତନା :** ଫକୀରମୋହନ ଈଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱାସ ସମ୍ବଳିତ କବିତା କେତୋଟି ଲେଖିଛନ୍ତି। ସେଗୁଡ଼ିକରୁ ଅଧିକାଂଶ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ କାଳରେ ରଚିତ। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ: ଅଭିସାର, ସାଧୁସଂସର୍ଗ, ଜୟ ଜଗଦୀଶ ହରେ, ଏକ ଲୀଳା, ପ୍ରାଣେଶ, ହରି ସର୍ବସ୍ୱ, ସମ୍ବଳ, ପ୍ରାର୍ଥନା ପ୍ରଭୃତି।
- ଫକୀରମୋହନଙ୍କ ବିଷାଦବାଦୀ କାବ୍ୟସ୍ୱରୂକୁ ବିଭିନ୍ନ କବିତାରେ ଉପଲବ୍ଧି କରି ହୁଏ। ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ହେଉଛି – ଶୀତ ସଙ୍ଗୀତ, ଜଗତ ନୁହେଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଖର ସ୍ଥାନ, ପୃଥିବୀ ତ ନୁହେଁ ସୁଖସ୍ଥାନ, କାହିଁଛନ୍ତି ବନ୍ଧୁ ମୋର କିଏ ଦେବ କହି, ସାହାଡ଼ା ଗଛର କ୍ରନ୍ଦନ ପ୍ରଭୃତି।
- **ମୃତ୍ୟୁଚେତନା** : ମୃତ୍ୟୁଚେତନା ଥିବା ତାଙ୍କର କେତୋଟି କବିତା – ମୃତ୍ୟୁଶଯ୍ୟାରେ, ମୃତ୍ୟୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ, ସ୍ନେହ ନିମନ୍ତ୍ରଣ, ଶେଷ ପ୍ରାର୍ଥନା ଇତ୍ୟାଦି।
- **ପ୍ରକୃତି ପ୍ରୀତି :** ମୋ ଗାଁ ମଲ୍ଲୀକାଶପୁର, ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ବିଦେଶୀର ଅନୁଚିନ୍ତା, କପୋତ କପୋତୀ, ରଜନୀଗନ୍ଧା ପ୍ରଭୃତି କବିତାରେ କବିଙ୍କ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରୀତି ବେଶ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ।
- **ଜାତୀୟଚେତନା :** 'ଉତ୍କଳ ଭ୍ରମଣଂ' କାବ୍ୟ ସମେତ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ ଜନ୍ମଭୂମି, ପଦ୍ୟମାଳା, ଜନନୀ ଉତ୍କଳ ଭାଷା, ଉତ୍କଳ ଜନନୀର ଆହ୍ୱାନ ଆଦିର ଜାତୀୟ ଚେତନା ଫୁଟିଉଠିଛି।

ଫକୀରମୋହନ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶପଦୀ, ଶୋକ କବିତା, ସମ୍ବୋଧଗୀତି, ଗାଥା କବିତା, ଲାଳିକା ତଥା ଗୀତି କବିତା ମଧ୍ୟ ରଚନା କରିଛନ୍ତି।

ଭୀମ ଭୋଇ :

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ମହିମା ଧର୍ମର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଘଟିଛି। ଏହି ଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଭାବରେ ମହିମା ଗୋସାଇଁଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଏ। ଏହି ଧର୍ମରେ ମୂର୍ତ୍ତି ପୂଜା ନିଷେଧ। ଈଶ୍ୱର ହେଉଛନ୍ତି ଏକ – ଅଲେଖ ପରଂବ୍ରହ୍ମ, ତାଙ୍କର ରୂପବର୍ଣ୍ଣ କିଛି ନାହିଁ। ଏହି ଧର୍ମରେ ଜାତିଭେଦ ନାହିଁ। ଏହି ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ ଭୀମ ଭୋଇ ଗୁଡ଼ାଏ କାବ୍ୟ କବିତା ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି।

ଭୀମଭୋଇ ରାଧାନାଥଙ୍କ ସମକାଳୀନ ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ତାଙ୍କୁ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ସାହିତ୍ୟକୁ ରାଧାନାଥ କାଳୀନ ଭାବରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରାନଯିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖର ବିଷୟ। ଭୀମ ଭୋଇ କେବଳ ମହିମା ଧର୍ମ ସମ୍ପର୍କରେ କହିନାହାନ୍ତି, ସେ ତତ୍କାଳୀନ ସମାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଛନ୍ତି। ତାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ ସମୟର ସ୍ପନ୍ଦନକୁ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ। ଭୀମ ଭୋଇଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ପଦ ହେଉଛି – ଶ୍ରୁତି ନିଷେଧ ଗୀତା, ନିର୍ବେଦ ସାଧନ, ଆଦିଅନ୍ତ ଗୀତା, ଅଷ୍ଟକ ବିହାରୀ ଗୀତା, ବ୍ରହ୍ମ ନିରୁପଣ ଗୀତା, ପଦ୍ମକଳ୍ପ, ଭଜନମାଳା, ବ୍ରହ୍ମଚାଳକ, ସ୍ତୁତି ଚିନ୍ତାମଣି, ଚଉତିଶା ମଧୁଚକ୍ର, ମହିମା ବିନୋଦ ଇତ୍ୟାଦି।

ଭୀମ ଭୋଇଙ୍କ କବିତା ଜୀବନର ବନ୍ଦନା କରିଥାଏ। ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା, ଜୀବେ ଦୟା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରସଙ୍ଗ ତାଙ୍କ କବିତାର ଅନ୍ୟ ଏକ ଦିଗ। ଧର୍ମାଚାରୀ ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଭୀମ ଭୋଇ ଧର୍ମଠାରୁ ବି ଧରଣୀକୁ ବେଶି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତି। ତାଙ୍କ ଭାଷାରେ –

'ଧର୍ମ ପଛେ ନିନ୍ଦା ହେଉ, ଧରଣୀ ମଣ୍ଡଳ ରହୁ
ଶୂନ୍ୟ ଧରିତ୍ରୀ ଆକାଶ, ଆକାଶ, ଭାସି ନ ଯାଉ।'

ଭୀମଭୋଇଙ୍କ କବିତା ଦଳିତ, ପୀଡ଼ିତ ଜନତାର ପକ୍ଷରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ। ତାଙ୍କ କବିତା ନାରୀ ପୁରୁଷର ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଥିବା ସମାନ ଅଧିକାରକୁ କରେ। ଜାତି ଭେଦର ବିରୋଧରେ କବି ସ୍ୱର ତୋଳିଛନ୍ତି। ସଂସାରରେ କେବଳ ଦୁଇଟି ଜାତି, ତାହା ପୁରୁଷ ଓ ନାରୀ-ଏଥିରେ ସେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଛନ୍ତି।

- ମାଟି, ମଣିଷ ଓ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରତି କବିଙ୍କ ଅସୁମାରୀ ଶ୍ରଦ୍ଧା।
- କବି ଥିଲେ ନିର୍ଭୀକ। ତାଙ୍କ କବିତା ସତ୍ୟ, ଧର୍ମ ଓ ନ୍ୟାୟର କଥା କହିଛି।
- ସେ ଥିଲେ ସ୍ୱାଧୀନ ଚେତା
- ତାଙ୍କ କବିତା ଜ୍ଞାନର କଥା କହେ।
- ଗୁରୁ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅଟଳ ଭକ୍ତି।
- ତାଙ୍କ କବିତାରେ ଜୀବନବୋଧର କଥା ରହିଛି।
- ସେ ବିଷାଦବୋଧର କଥା କହିଛନ୍ତି।
- ସମାଜର ଅନୀତି, କୁସଂସ୍କାରର କଠୋର ସମାଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି।

୩.୬ ଆତ୍ମପରୀକ୍ଷଣ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

(୧) ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉତ୍ତରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ।

(କ) ଓଡ଼ିଆ ସନେଟ୍ କବିତା

(ଖ) ଓଡ଼ିଆ ଗାଥା କବିତା

(ଗ) ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ସମ୍ବୋଧ କବିତା

(ଘ) ଓଡ଼ିଆ ଶୋକ କବିତା

(ଙ) ନନ୍ଦକିଶୋରଙ୍କ ପଲ୍ଲୀ କବିତା

(୨) ଦୀର୍ଘ ଉତ୍ତରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ।

(କ) ଆଙ୍ଗିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧୁସୂଦନଙ୍କ କବିତାରେ କିପରି ନୂତନତା ରହିଛି, ବର୍ଣ୍ଣନା କର।

(ଖ) ରାଧାନାଥଙ୍କୁ ନବଚେତନାର ବାର୍ତ୍ତାବହ କୁହାଯାଇ ପାରିବ କି ? ବିଚାର କର।

(ଗ) ନବଚେତନା କ'ଣ ? ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧରେ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ କବିତାରେ ତାହାର କେମିତି ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଛି ?

(ଘ) ଗଙ୍ଗାଧରଙ୍କ କବିତାରେ ନବଚେତନାର ସ୍ୱର ରହିଛି କିପରି ? ଆଲୋଚନା କର।

୩.୭ ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

- ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ବୃନ୍ଦାବନ, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପରିଚୟ, ପୁନର୍ମୁଦ୍ରଣ - ୨୦୦୧, ଗ୍ରନ୍ଥମନ୍ଦିର, କଟକ -୨ ।
- ମହାନ୍ତି, ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ, ନବଯୁଗର କବି ଓ କାବ୍ୟଧାରା, ୧ମ ସଂସ୍କରଣ -୧୯୭୭, ଗ୍ରନ୍ଥମନ୍ଦିର, କଟକ -୨ ।
- ମାନସିଂହ, ମାୟାଧର, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ, ପରିମାର୍ଜିତ ସଂସ୍କରଣ ୧୯୯୬, ଗ୍ରନ୍ଥମନ୍ଦିର, କଟକ ।
- ସାମଲ, ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ରାଧାନାଥ ଓ ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗ, ଚତୁର୍ଥ ସଂସ୍କରଣ -୨୦୧୩, ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ -୨ ।

ଚତୁର୍ଥ ଏକକ : ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା

ବିଷୟ ଗଠନ :

୪.୧ ପଠନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

୪.୨ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ବିଷୟ

୪.୩ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ

୪.୪ ଆଧୁନିକ, ଆଧୁନିକତା

- ୪.୪.୧ ଆଧୁନିକ ଚେତନାର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ
- ୪.୪.୨ ଆଧୁନିକତାବୋଧ
- ୪.୪.୩ ଆଧୁନିକ କବିତାର ସ୍ୱରୂପ
- ୪.୪.୪ ଆଧୁନିକ କବିତାର ଥିମ୍
- ୪.୪.୫ ଆଧୁନିକ କବିତାର ଭାଷା
- ୪.୪.୬ ଆଧୁନିକ କବି ଓ କବିତା

୪.୫ ଆତ୍ମପରୀକ୍ଷଣ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୪.୬ ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

୪.୧ ପଠନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ଦେଖାଯାଏ, ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ନବଚେତନାର ପଶ୍ଚାତ୍ ସତ୍ୟବାଦୀ, ସବୁଜ ଓ ପ୍ରଗତିବାଦୀ ଧାରାର ଆବିର୍ଭାବ ହୋଇଛି। ଗୋପବନ୍ଧୁ, ନୀଳକଣ୍ଠ, ଗୋଦାବରୀଶ, କାଳିନ୍ଦୀଚରଣ, ଅନ୍ନଦାଶଙ୍କର, ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ, କୁନ୍ତଳାକୁମାରୀ, ମାୟାଧର, ରାଧାମୋହନ, ଅନନ୍ତ ଓ ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କ ସ୍ୱର ଓ ସ୍ୱାକ୍ଷରରେ ଝଲସି ଉଠିଛି ଓଡ଼ିଆ କବିତା। ତେବେ ଏହି ଏକକରେ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ସମ୍ପର୍କରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଜ୍ଞାନ ପାଇପାରିବେ। ଏହି କାଳରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ପରୀକ୍ଷାନିରୀକ୍ଷା କରାଯାଇଛି। ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଦେଖାଯାଇଥିବା ଚିନ୍ତା ଓ ଚେତନା ତଥା ସ୍ୱାଧୀନତା ପରର ସମାଜ - ରାଜନୈତିକ ଦୁରାବସ୍ଥା, ମୋହଂଭଗାଦିକୁ ଏହି ସମୟରେ କାବ୍ୟ ଉପାଦାନ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେନଇଛନ୍ତି। ଉଭୟ ଆଙ୍ଗିକ ଓ ଆତ୍ମିକ ଦିଗରେ ନୂତନାତାର ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଛି। ଏହା ସାଧାରଣ ପାଠକ ପାଇଁ ଅନେକତ୍ର ଦୁର୍ବୋଧ ହୋଇଯାଇଛି।

୪.୨ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ବିଷୟ

ଏହି ଏକକରେ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀଗଣ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିପାରିବେ :

- ଆଧୁନିକ
- ଆଧୁନିକତା
- ଆଧୁନିକ ଚେତନାର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ
- ଆଧୁନିକତାବୋଧ
- ଆଧୁନିକ କବିତାର ସ୍ୱରୂପ
- ଆଧୁନିକ କବିତାର ଥିମ୍
- ଆଧୁନିକ କବିତାର ଭାଷା
- ଆଧୁନିକ କବି ଓ କବିତା

୪.୩ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଭାବରୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ସୂତ୍ରପାତ ହୋଇଛି । ଇଉରୋପ ଇତିହାସରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗ କହିଲେ ପ୍ରାୟ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ / ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ସେହି ସମୟ ଖଣ୍ଡରେ ସେଠାରେ ବିଶେଷ ଉଦ୍‌ବେଳନ ସବୁ ଯଥା: - ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ, ରେନେସାଁସ୍, ଶିଳ୍ପବିପ୍ଳବାଦି ଦେଖାଯାଇଛି । ଆଗରୁ ରାଜାମାନେ ସର୍ବେସର୍ବା ଥିଲେ । ଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ନିଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର ଲାଭ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ କାଳରେ ମନୁଷ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଆସିଲା । ମଣିଷ ପରି ଧନୀଦରିଦ୍ର, ଉଚ୍ଚନୀଚ ସବୁ ସୁଲଭ ମଣିଷକୁ ବୁଝାଏ । ସମସ୍ତେ ସମାନ ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ ଭଗବାନ - ବରଂ ମଣିଷ ହାତରେ ନିଜର ଭାଗ୍ୟର ଡୋରୀ ରହିଛି - ଏହାକୁ ମଣିଷ ଅନୁଭବ କଲା ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଇଂରେଜମାନେ ଭାରତକୁ ଆସିଲେ । ବାଣିଜ୍ୟ କରୁ କରୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସ୍ଥାପନ କଲେ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ଶାସନ ସହିତ ସଂସ୍କୃତିବି ସଞ୍ଚରିଲା ଭାରତରେ । ଏହି ଦେଶରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷା । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଗବେଷକମାନେ ଭାରତର ଇତିହାସକୁ ଆଲୋକକୁ ଆଣିଲେ । ଭାରତୀୟ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ଆସିଲେ ଛପା ବହି ଭିତରକୁ । ଭାରତୀୟ ଜାଣିପାରିଲା ନିଜ ଐତିହ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି । ଏଥି ସକାଶେ ତା' ମନରେ ଆସିଲା ଗର୍ବ ଓ ତହିଁରୁ ଆପାତତଃ ଜନ୍ମ ନେଲା ଜାତୀୟତାବୋଧ । ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଭାରତ ଦେଶ ଗୋଟିଏ ହେଲା । ଗୋଟିଏ ଏକକରେ ଶାସିତ ହେଉ ହେଉ ଭାରତବାସୀ ଏକ ହେଲେ ଏକ ବିଦେଶୀ ଶାସନ ବିରୋଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ କାଳରେ ଭାରତ ବହୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ପରେ ଅନେକାଂଶରେ ତା'କୁ ହତାଶ ହେବାକୁ ପଡୁଛି । ଆଧୁନିକ କବିତାର କବି ଚିତ୍ରିତ କରିଛି ବୋଲି ମୋହ ଏବଂ ତଜ୍ଜନିତା ମୋହଭଙ୍ଗକୁ । ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ବେଦନା, ଜୀବନ ଯୁଦ୍ଧ, ଆତଙ୍କ, ଅନୁଭବାଦି କାବ୍ୟ ରୂପ ନେଇଛି ।

୪.୪ ଆଧୁନିକ, ଆଧୁନିକତା

- 'ଅଧୁନା' ଶବ୍ଦରୁ 'ଆଧୁନିକ' ର ସୃଷ୍ଟି। ଏହାର ସମାର୍ଥକ ଭାବରେ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ 'modern' କୁ ଗ୍ରହଣ କରଯାଇଥାଏ।
- 'ଆଧୁନିକ' ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ କଲାବେଳେ ଆଉ ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ ଭାବନାକୁ ଆସିଥାଏ। ତାହା ହେଉଛି - ନୂତନ ଓ ସାମ୍ପ୍ରତିକ
- 'ନୂତନ'ର ପଛ ସହିତ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ। କୌଣସି ଅତୀତର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଇ ଏହାର ଉପସ୍ଥାପନା କରାଯାଇପାରେ ନାହିଁ। ନିଜେ ହିଁ ନିଜର ଉଦାହରଣ। ଏହାର ସମ୍ପର୍କ 'ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ୟ' ସହିତ ନିବିଡ଼। ବର୍ତ୍ତମାନର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସାଧାରଣତଃ ଏହାର ବିଚାର କରାଯାଇଥାଏ।
- 'ସାମ୍ପ୍ରତିକ' ବର୍ତ୍ତମାନ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ହେଉଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ 'ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ୟ' ସହିତ ଏତେ ଘନିଷ୍ଠ ନୁହେଁ। ଏହା ସାଧାରଣତଃ ଐତିହ୍ୟକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇନଥାଏ। ତଥାପି ଅତୀତଠାରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚ୍ୟୁତ ନୁହେଁ।
- ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ 'ସାମ୍ପ୍ରତିକ' ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଳା-ଖଣ୍ଡର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସ୍ୱର ହୋଇଥିବା ବେଳେ 'ନୂତନ' ହେଉଛି ସମୟ - ଖଣ୍ଡର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରି ପାରୁଥିବା ଏକ ଭିନ୍ନ ଧରଣର ସୃଷ୍ଟି।
- 'ଆଧୁନିକ' କହିଲେ କେବଳ 'ନୂତନ' କିମ୍ବା 'ସାମ୍ପ୍ରତିକ' ନୁହେଁ। 'ନୂତନ'ର ସମସ୍ତ ଗୁଣ ଓ ଲକ୍ଷଣ ଏଥିରେ ଥିବା ନଥିବାରେ କୌଣସି ଅର୍ଥ ନାହିଁ। ଏହା ଏକ ଭିନ୍ନ ଧରଣର ଚେତନା। ପରମ୍ପରା ବିପକ୍ଷରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରି ଏକ ନୂତନ ପରମ୍ପରା ଜୟଗାନ କରିଥାଏ। ସେହି ନୂତନ ପରମ୍ପରାଟି ସେହି କାଳଖଣ୍ଡରେ 'ଆଧୁନିକ' ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୋଇଥାଏ।
- 'ଆଧୁନିକତା' ଏକ ଚେତନା। ଏହା ଏକ ବିପ୍ଳବ; ଯାହା ଜନ୍ମ ଦିଏ ନୂତନ ମାଟି ଓ ମଣିଷକୁ। ଏହି ବିପ୍ଳବ ଭୌତିକ ବିପ୍ଳବ ନୁହେଁ। ଏହା ଭାବ ବିପ୍ଳବ।
- ଆଧୁନିକତା ଏକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବିଚାର - ବିବେଚନା।
- ଆଧୁନିକ ଚେତନାରେ ବିଭିନ୍ନତା ହେଉଛି ମୁଖ୍ୟ ସ୍ୱର। ଏହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତା ବୋଲି କିଛି ନଥାଏ।
- ଆଧୁନିକତାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଜ୍ଞା ନାହିଁ; ଏହାର ସ୍ୱରୂପ ରହିଛି।
- ପୁରାତନ, ଐତିହ୍ୟ ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ। ଅଥଚ ଆଧୁନିକତା ସର୍ବଦା ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ

୪.୪.୧ ଆଧୁନିକ ଚେତାନର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ

- ଆଞ୍ଚଳିକତାକୁ ଛାଡ଼ି ସାର୍ବତ୍ରିକତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା
- ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚେତନା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ

- ବୁଦ୍ଧି ଓ ଯୁକ୍ତି ଉପରେ ଅତିରିକ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ
- କଳ୍ପନା ଓ ରହସ୍ୟକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବା
- ଈଶ୍ୱର ଅପୟୋଜନୀୟ
- ଗଣ ନୁହେଁ; ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ସମସ୍ତ ସମ୍ପର୍କର କେନ୍ଦ୍ର
- ପ୍ରକୃତିକୁ ଆତ୍ମିକ ଅଂଶ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ତା'କୁ ନିଜ ସୁଖ ଓ ବୈଷୟିକ ସମୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରିବା
- ମଣିଷ ବ୍ୟକ୍ତି ସର୍ବସ୍ୱ। ଆତ୍ମକୈନ୍ଦ୍ରିକ

୪.୪.୨ ଆଧୁନିକତାବୋଧ

- ଆଧୁନିକତା ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟ
- ଆଧୁନିକତାର ସ୍ଥିତି ନାହିଁ; ଏହାର ଗତି ଅଛି।
- ଆଧୁନିକତାବୋଧ ନଗରବୋଧ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ।
- ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଓ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ
- ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟି, ଯୁକ୍ତି ସଙ୍ଗତ, ବୌଦ୍ଧିକତା

ମାନବୀୟ .... ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ - କି ?

୪.୪.୩ ଆଧୁନିକ କବିତାର ସ୍ୱରୂପ

- ସମୟ ଗର୍ଭରେ ଲୁକ୍‌କାୟିତ ମାନବ ଜ୍ଞାନର ସମଷ୍ଟିକୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଆଲୋକକୁ ଆଣିବା ଏବଂ ତା'କୁ ଅଧିକ ବ୍ୟାପ୍ତ ତଥା ନୂତନ ଅର୍ଥମୟ କରିବା
- ଆଧୁନିକ ଜୀବନର ଜଟିଳତାକୁ ପ୍ରକାଶ
- ଅନୁଭୂତିର ବୈଚିତ୍ର୍ୟକୁ ପାରମ୍ପରିକ ଶୈଳୀ ପରିବର୍ତ୍ତେ ନୂତନ ଶୈଳୀରେ ଗଢ଼ିତୋଳିବା
- ବର୍ଣ୍ଣନାର ମୋହ ନଥାଏ
- ସୂଚନାଧର୍ମୀତା
- ଶବ୍ଦ, ଧ୍ୱନି, ପ୍ରତୀକ ଓ ଚିତ୍ରକଳ୍ପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ
- ଆବେଗଧର୍ମୀ ନୁହେଁ ମନନଧର୍ମୀ
- ସମୟର ନୂତନ ଅଙ୍ଗୀକାର

୪.୪.୪ ଆଧୁନିକ କବିତାର ଥିମ୍

- ନଗରକୈନ୍ଦ୍ରିକ ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରଭାବ
- ସମ୍ପର୍କଚ୍ୟୁତ ଜୀବନ
- ଜୀବନର କ୍ଲାନ୍ତି ଓ ନୈରାଶ୍ୟବୋଧ
- ଈଶ୍ୱର ଓ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଅବିଶ୍ୱାସ ଓ ବିଦ୍ରୂପ
- ଦେହଜ କାମନା - ବାସନା
- ପ୍ରେମବୋଧକୁ ଏକ ଛଳନା ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର
- ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶ
- ପ୍ରାଚୀନ ପୃଥିବୀ, ପ୍ରାଚୀନ ବିଶ୍ୱାସ, ପ୍ରାଚୀନ ମଣିଷ ଅପେକ୍ଷା ନୂତନ ପୃଥିବୀ, ନୂତନ ବିଶ୍ୱାସ, ନୂତନ ମଣିଷ ସର୍ବୋପରି ନୂତନ ଜ୍ଞାନ ଓ ବିଚାରକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ
- ଦର୍ଶନ, ବିଜ୍ଞାନ, ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ନୃତତ୍ତ୍ୱ, ସମାଜତତ୍ତ୍ୱ, ନନ୍ଦନତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଭୃତି ବିଦ୍ୟାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ସହିତ ତହିଁରୁ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ ଓ ସେସବୁ ନୂତନ ଢଙ୍ଗରେ ପ୍ରୟୋଗ

୪.୪.୫ ଆଧୁନିକ କବିତାର ଭାଷା

- ଆଧୁନିକ କବିତାର ଭାଷା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଧର୍ମୀ ; ଭାଷଣଧର୍ମୀ ନୁହେଁ
- ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ବିନ୍ୟାସରୁ ଏହା ମୁକ୍ତ
- କଥନଭଙ୍ଗୀ ଶ୍ଳେଷାତ୍ମକ ଓ ବ୍ୟଙ୍ଗପ୍ରଧାନ
- ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ଭାଷା
- ଯୁକ୍ତିବହ
- ଆବେଗ ଓ ବୌଦ୍ଧିକ କଳ୍ପନା ଅନୁକୂଳକ
- ମିତବାକ୍
- ସ୍ୱଗତ - ସଂଳାପର ବିନିଯୋଗ
- ଅବ୍ୟୟ ଓ କ୍ରିୟାପଦର ଯଥେଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର
- ଅର୍ଥବାନ ନୂତନ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର
- ଗ୍ରାମ୍ୟଶବ୍ଦ, କଥ୍ୟ ଭାଷା, ଲୋକ ପ୍ରବଚନ, ଆପ୍ତ ଉକ୍ତି
- ବୈଜ୍ଞାନିକ ଶବ୍ଦାବଳୀର ପ୍ରୟୋଗ
- ଗଦ୍ୟଧର୍ମୀ ଭାଷା କିନ୍ତୁ ଧ୍ୱନିଯୁକ୍ତ

- ଶ୍ରୁତି ନିମନ୍ତେ ଏହା ଛନ୍ଦୋହୀନ; କିନ୍ତୁ ଭାବ ବିଚାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏଥିରେ ଥାଏ ଅନ୍ତର୍ଚ୍ଛନ୍ଦ
- ପ୍ରତୀକ, ଚିତ୍ରକଳ୍ପ, ଆର୍କିଟାଇପ୍ ଓ ମିଥ୍‌ର ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର

୪.୪.୬ ଆଧୁନିକ କବି ଓ କବିତା

ଆଧୁନିକ କବିତା ଅତ୍ୟଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି କୈନ୍ଦ୍ରିକ। ନାନା ଭାବରେ ଦ୍ୱିଧାବିଭକ୍ତ ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ଏକ ଖଣ୍ଡିତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ। ତା'ର ଚେତନା ଓ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିଭାଜନ ସକାଶେ ପ୍ରଚଳିତ ସମାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦାୟୀ କରାଯାଇପାରେ। ସମାଜର ବିରୋଧାଚରଣ ତଥା ମଣିଷର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ ତା'କୁ ସମାଜ ଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରିଥାଏ। ସମସ୍ତଙ୍କ ଗହଣରେ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ନିଜକୁ ନିର୍ଜନ ଓ ନିତାନ୍ତ ଏକୁଟିଆ ମନେ କରେ। ସମାଜ ସହିତ ଖାପ ଖୁଆଇ ନ ପାରିବାରୁ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଯାଇଛି ନିଃସଙ୍ଗ ଓ ଅର୍ଥହୀନ ସତ୍ତା। ଆଧୁନିକ କବିତା ଦୁର୍ବୋଧ ହେବା ମୂଳରେ ମଣିଷର ଏହି ଭଙ୍ଗାରୁଜା ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ରହିଛି। ମଣିଷ ନିଜକୁ ଚିହ୍ନିପାରୁ ନାହିଁ। ସେ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ କରିବ ଓ କ'ଣ କହିବ ଜାଣି ପାରୁନାହିଁ। ନିଃସଙ୍ଗ ପଦଚାରୀ ସଦୃଶ ସେ ଘୂରି ଚାଲିଛି, କ'ଣ ଗୋଟିଏ ଖୋଜି ଚାଲିଛି। ଆତ୍ମଗତି, ଆତ୍ମହତ୍ୟାର ଶିକାର ହୋଇଯାଉଛି। ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଆହୁରି ଜଟିଳ କରିଦେଇଛି ଏହି ସମୟକୁ। ପ୍ରଚଳିତ ସମ୍ପର୍କ ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ବିଷାକ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି। ମାନସିକ ଅସ୍ଥିରତା ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱରେ ଅସ୍ଥିରତା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି। ଆବେଗର ସ୍ଥଳ ନାହିଁ ଆଧୁନିକ କବିତାରେ। ଆଧୁନିକ କବିତା ହୋଇଯାଇଛି ବୁଦ୍ଧିଧର୍ମୀ। ନିମ୍ନରେ କେତେଜଣ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିଙ୍କ କବିତା ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଉଛି –

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ରାଉତରାୟ :

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଭାବରେ କବି ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ରାଉତରାୟଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥାଏ। ଓଡ଼ିଆ କବିତାକୁ ଏକ ନୂତନ ଦିଶା ଦେବାରେ ତାଙ୍କର ଅବଦାନ ଅବିସମ୍ବାଦିତ। ତାଙ୍କ ବିଚାରରେ କବିତା କେବଳ ଆବେଗିକ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ନୁହେଁ କି ବର୍ଣ୍ଣାଢ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସମ୍ଭାରର କ୍ଷେତ୍ର ନୁହେଁ, ଏହା ମଣିଷ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଅନୁଭୂତି ଓ ଅଭିଜ୍ଞତାର ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଉଚ୍ଚାରଣ। ତାଙ୍କ ବିଚାରରେ କବିତା ହେଉଛି –

"ଯାହା ସତ୍ୟ ତାହା କବିତା
ମଣିଷର ଜୀବନବୋଧର ଛବିତା।" (ରାଜଜେମା)

ପୁଣି ସେ କହିଛନ୍ତି –

"ପେଶାଦାର ଗାୟକ ମୁଁ ନୁହେଁ,
ତୁମେ ମୋର ଛପା ବହି ଯେତେବେଳେ ଛୁଅଁ
ଛୁଆଁ ନୂଆ ମଣିଷର ଛାତି
ଏଇ ପୃଥିବୀର ସବୁ ମଣିଷ ଜାତି
....

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାକୁ ସଚ୍ଚିରାଉତରାୟ ବହୁ ଭାବରେ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି। ତାଙ୍କର କାବ୍ୟ ସମ୍ଭାର ହେଉଛି - ପାଥେୟ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ବାଜି ରାଉତ, ପଲ୍ଲୀଶ୍ରୀ, ପାଣ୍ଡୁଲିପି, ଅଭିଯାନ, ହସନ୍ତ, ଅଭିଜ୍ଞାନ, ଭାନୁମତୀର ଦେଶ, ସ୍ୱଗତ, ଏସିଆର ସ୍ୱପ୍ନ, କବିତା - ୧୯୬୨, କବିତା -୧୯୬୯, କବିତା - ୧୯୭୧, କବିତା - ୧୯୭୪, କବିତା - ୧୯୮୩, କବିତା - ୧୯୮୫, କବିତା - ୧୯୮୭, କବିତା - ୧୯୯୦, କବିତା - ୧୯୯୪, କବିତା - ୨୦୦୩ ଇତ୍ୟାଦି।

ସଚ୍ଚିରାଉତରାୟ ସୃଜନର ଆଦ୍ୟପର୍ବରେ ସବୁଜ ଆନ୍ଦୋଳନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରୁ ମୁକୁଳି ଆସି ସାମ୍ୟବାଦୀ ଆଦର୍ଶ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇଛନ୍ତି। ତାଙ୍କର କାବ୍ୟ ମାନସ ବିଚିତ୍ରବର୍ଣ୍ଣା 'ବାଜି ରାଉତ' କବିତାରେ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମ ତଥା ଅମର ଶହୀଦ୍ ବାଳକ ବାଜିରାଉତଙ୍କ ବଳୀଦାନର କଥା ବର୍ଣ୍ଣିତ। ପଲ୍ଲୀ ଜୀବନର ଅପରୂପ ଚିତ୍ର ରହିଛି 'ପଲ୍ଲିଶ୍ରୀ' ରେ। 'ପାଣ୍ଡୁଲିପି' ମାଧ୍ୟମରେ ସେ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟଜଗତକୁ ଉଭୟ ଆଙ୍ଗିକ ଓ ଆତ୍ମିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୂତନତା ଦେଇଛନ୍ତି ଆଧୁନିକ ଜୀବନର ଜଟିଳତାକୁ ତାଙ୍କ କବିତା ତୋଳି ଧରିଛି।

ବିନୋଦ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ :

ସ୍ୱପ୍ନଭୁକ୍ ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟାପିପାସୁ କବି ବିନୋଦ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକଙ୍କ କବିତା ନାନାଦି ଚିତ୍ରକଳ୍ପ, ରୂପକ ତଥା କାନ୍ତ-କୋମଳ ଭାଷାରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ। ତାଙ୍କ କାବ୍ୟ ଦିଗ ରୋମାଣ୍ଟିକ ଭାବ ବିଳାସର ରମଣୀୟ କ୍ଷେତ୍ର। 'ହୈମନ୍ତୀ', 'ନନ୍ଦାଦେବୀ', 'ଇଳାବୃତ୍ତ', 'ସାତ ତାରାର ଦ୍ୱୀପ', 'ନୀଳଚକ୍ରର ଉପତ୍ୟକା', 'ସରୀସୃପ', 'ରାଜକୀୟ ନିଃସଙ୍ଗତା', 'ଅନ୍ୟ ଏକ ଅସରପି', 'ପୋହଳା ଦ୍ୱୀପର ଉପକଥା', 'କାଞ୍ଚନ କୁଣ୍ଡଳାର ତରବାରି' ପ୍ରଭୃତି କବିତା ଗ୍ରନ୍ଥର ସ୍ରଷ୍ଟା ବିନୋଦ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ କାବ୍ୟସ୍ୱର ହେଉଛି ରୋମାଣ୍ଟିକ୍ ବାସ୍ତବତା। ପ୍ରକୃତିପ୍ରାଣତା ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଚେତନା ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଶେଷ ଦିଗ। ତାଙ୍କର 'ଗ୍ରାମପଥ' କବିତାରେ ଓଡ଼ିଶାର ଯେକୌଣସି ଗ୍ରାମର ଚିତ୍ରକୁ ପାଠକ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ। କବି ଲେଖିଛନ୍ତି:

"ଏ ପଥରେ ଗ୍ରାମେ ପ୍ରବେଶ ହୁଅଇ ବଧୂ
ବିତରି ବୁକୁର ମମତା ମୁଖର ମଧୁ
ପୁଅ ଝିଅ ନାତି ନାତୁଣୀରେ ରଖି
ମଶାଣି ଏ ପଥେ ଫେରେ
ଆସିବା ଜନର ସାକ୍ଷୀ ଏ ପଥ
ଫେରିବା ଜନର ବନ୍ଧୁ।'

ଗୁରୁପ୍ରସାଦ ମହନ୍ତି :

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଅନ୍ୟତମ ବାର୍ତ୍ତାବହ ହେଉଛନ୍ତି ଗୁରୁପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି। ଭାଷାଶୈଳୀରେ ନୂତନତା, ବିଷୟ ବିନ୍ୟାସରେ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମାନସିକତା ପୋଷଣ, ମୂଲ୍ୟବୋଧଜନିତ ସଙ୍କଟ ସମ୍ପର୍କରେ ସଚେତନତା ଆଦି ତାଙ୍କ କାବ୍ୟର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁଣ ଓ ଲକ୍ଷଣ। 'ନୂତନ କବିତା', 'ସମୁଦ୍ର ସ୍ନାନ', 'ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ

ଅଭିସାର', 'କବିତା ସମଗ୍ର' ପ୍ରଭୃତି କବିତାଗ୍ରନ୍ଥରେ ଗୁରୁପ୍ରସାଦଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ କାବ୍ୟସ୍ୱରକୁ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ। କାବ୍ୟ ପରମ୍ପରା ସଂପ୍ରୀତି, ମିଥ୍ ମନସ୍କତା, ଐତିହ୍ୟ ଓ ପରମ୍ପରାର ସ୍ମରଣ, ପଲ୍ଲୀ ଆମୁଖତା, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାଣତା, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା, ସମୟ ସଚେତନତା ଆଦି ତାଙ୍କ କବିତାର ବିଶିଷ୍ଟ ବିଭବ। ଗୁରୁପ୍ରସାଦଙ୍କ କବିତାରେ ସ୍ଥିତିବାଦୀ ଚେତନା, ଅତିବାସ୍ତବତା, ନିଃସଙ୍ଗତା, ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବୋଧ, ବ୍ୟର୍ଥତାକୁ ତ ଉପଲବ୍ଧି କରି ହୁଏ, ତେବେ ମାଟିର ବାସ୍ନା ଓ ଦୃଶ୍ୟମୋହ ପାଠକ ପ୍ରାଣକୁ ସଙ୍ଗଠିତ କରିଥାଏ। ନିମ୍ନରେ ତା'ର ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉ –

"ପୃଥିବୀ ସୁନ୍ଦର ଏଠି। ଦେହ ତ ନିର୍ଯ୍ୟାସ ତାର
ମନ ଏଠି ନୀଳନୀଳ ନିର୍ଜନ ଆକାଶ
ମୁଁ ଭଲପାଇଚି ତେଣୁ କେନାଲର କୂଳେ କୂଳେ
ଘାସ ଆଉ ଧାନ କ୍ଷେତ ମାଛରଙ୍କା ଶଙ୍ଖଚିଲ,
ପାଣି ପଙ୍କ କଇଁଫୁଲ
ଖଜୁରି ତାଳର ତାହି ଛୁଇଁ ଛୁଇଁ ଫେରୁଥିବା
ପବନର ଅନାସକ୍ତ ସ୍ନେହ ଓ ନିଃଶ୍ୱାସ।" (ମାର୍ଶାଘାଇ)

ବେଣୁଧର ରାଉତ :

ପରିମାଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସ୍ୱଳ୍ପ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବେଣୁଧରଙ୍କ କବିତାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବହୁତ ରହିଛି। 'ପିଙ୍ଗଳାର ସୂର୍ଯ୍ୟ' ଓ 'ଏକତାରା ଦୁଇ ତାରା' କବିତା ଗ୍ରନ୍ଥରେ ତାଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ସ୍ୱର। ବିଷୟ ନିର୍ବାଚନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କବି ବେଶ୍ ସଚେତନ। ମୁଖ୍ୟତଃ ରହସ୍ୟବାଦୀ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟତଲ୍ଲୀନ କବି ଭାବରେ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ରହିଛି। ଦେହବୋଧ, ଦେହୋତ୍ତରବୋଧ ତଥା ପରମ ପୁରୁଷଙ୍କ ସହିତ ଏକାତ୍ମ ହୋଇ ଯିବାର ଭାବ ତାଙ୍କ କବିତାରେ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଗ୍ରଥିତ ହୋଇଥାଏ। ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି –

'ପରିତପ୍ତ ଝଂକୃତି ଓ ବେପଥୁରେ ଭରି ଏକ ଉତ୍ତର ନୀଶିଥ –
(କା' ଲାଗି ଗାଇଲି ହାୟ ବିମୂଢ଼ ମୁଁ କାମାସକ୍ତ ଉଦ୍ବାହକ ଏତେ ଗୋଣ୍ଡକିରି !)
ଗାଉଚି ସେ ଅଶ୍ରୁଗଙ୍ଗା ଧୋଇ ଆତ୍ମ-କାଳିମାର ଯେତେକ ଆକାଶ,
ଭସାଇ ଯେତେକ ତାରା ଏ ଦେହର ଏ ମନର, ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଓ ଚନ୍ଦ୍ରକାମନାର –
(କନ୍ଦାଇଲି କେତେ ହାୟ ମୋ କୁଣ୍ଠିତା ବିପଞ୍ଚୀକି ମାତ୍ର କେଉଁ ଦେହ ବନ୍ଦନାରେ !)

(ପିଙ୍ଗଳାର ସୂର୍ଯ୍ୟ)

ଭାନୁଜୀ ରାଓ :

ଭାନୁଜୀ ରାଓଙ୍କ କବିତାର ମୁଖ୍ୟ ଉପାଦାନ ହୋଇଛି ନାରୀ ଓ ପ୍ରକୃତି। ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରିୟ ଭାନୁଜୀଙ୍କ କବିତା ବହୁବିଧି ଚିତ୍ରର ରମ୍ୟ ଚିତ୍ରଶାଳା। ତାଙ୍କ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଚେତନା ଦେହ ଓ ଦାହର କଥା କହିବା ସହିତ ଦେହୋତ୍ତର ଜଗତକୁ ଚାଲିଯିବାର ପ୍ରବଣତା ବି ରଖିଥାଏ। 'ନୂତନ କବିତା' 'ବିଷାଦ ଏକ ଋତୁ', 'ନଈ ଆରପାରି',

'ଚନ୍ଦନ ବନରେ ଏକା', 'ଦର୍ପଣ ଆଗରେ', 'ଏକା ଏବଂ ଏକା 'ଜହ୍ନର ରକ୍ତ ଧଳା', 'ହଳଦୀ ପତ୍ରର ବାସ୍ନା', 'ଧୂସର ବର୍ଣ୍ଣମାଳା', 'ଚିତ୍ରିତ ଦ୍ରାଘିମା' ପ୍ରଭୃତି କାବ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥରେ କବିଙ୍କର ଗଦ୍ୟଛନ୍ଦ, ଚିତ୍ରକଳ୍ପର ସୁନ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ଓ ଭାବଚେତନାର ବିବିଧ ଦିଗକୁ ଦେଖି ହୁଏ। ସ୍ମୃତି, ଆତ୍ମୀୟତାବୋଧ, ମୃତ୍ତିକା ମୋହ, ସମକାଳୀନ ଯୁଗ ଯନ୍ତ୍ରଣା, ନିଃସଙ୍ଗତାବୋଧ ଆଦି ଉପାଦାନରେ ଗଢ଼ା ତାଙ୍କର କବିତା ପାଠକପ୍ରାଣକୁ ରସାପ୍ଳୁତ କରିଦିଏ। କବିଙ୍କ ଶବ୍ଦ ଚୟନ ଓ ବସାଣ ବେଶ୍ ନୂଆ ଭାବ ପ୍ରବୋଧକ ହୋଇଥାଏ। ନିମ୍ନରେ ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତକୁ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରାଯାଉ -

"ତରୁଣୀ କଦମ୍ବ ପାଖେ ଭେଟିବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଥିଲା,
କଥାଥିଲା ନଈଠାରୁ ଶିଖିବାକୁ କୋମଳ - ଗାନ୍ଧାର,
ତୋଳିନେବି କୁହୁ ଧ୍ୱନି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ କୋଇଲି କଣ୍ଠରୁ,
ଜହ୍ନ ପାଇଁ ବିଛାଇବି ହୃଦୟରେ ଜରୀର ଚଦର।"   (ନଈ ଆରପାରି)

ଜୟନ୍ତ ମହାପାତ୍ର :

'କଳି', 'କହିବି ଗୋଟିଏ କଥା', 'ବାୟା ରାଜା', 'ଯଦି ବା ଗପଟିଏ' ପ୍ରଭୃତି କାବ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥର ସ୍ରଷ୍ଟା ଜୟନ୍ତ ମହାପାତ୍ର ଜଣେ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ଦରଦୀ ପ୍ରାଣତାର କବି। ତାଙ୍କ କବିତାରେ ଦଳିତ, ପୀଡ଼ିତ, ଅସହାୟ, ଦୁସ୍ଥ ଜନତା ପ୍ରତି ସମ୍ବେଦନା ରହିଥାଏ। ସହଜ ଓ ସରଳ ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନା ହେଉଛି ତାଙ୍କ କବିତାର ଏକ ବିଶେଷ ଦିଗ। ନିମ୍ନରେ ଗୋଟିଏ ପଙ୍‌କ୍ତିକୁ ଅନୁଭବ କରାଯାଉ -

"ପୁଅ ମୋର : ଏଜିକି କହିବି
ପୃଥିବୀ ପରି ଲଣ୍ଡା ହଅନା ବାହାରି ବି ଦୁଃଖରେ
କେବଳ ଦେହରେ ମୋର
ଭଞ୍ଜା ହେଉ ତୋହର ମରଣ
ଯୋଉଠି ଆଜି
ପୃଥିବୀ ପିଞ୍ଜରାରେ ବନ୍ଦୀ ଥିବା କାଳର
ତା'ର ହାତଟିଏ ବି ବଢ଼ାଏ ନାଇଁ
ଛୁଇଁବାକୁ ମାଟି ଭିତରର କ୍ଳାନ୍ତ ବୀଜଟିକୁ।"

ଉମାଶଙ୍କର ପଣ୍ଡା :

ମୁଖ୍ୟତଃ ରୋମାଣ୍ଟିକ୍ ବାସ୍ତବତା ହେଉଛି ଉମାଶଙ୍କର ପଣ୍ଡାଙ୍କ କାବ୍ୟସ୍ୱର ଉଭୟ ପଦ୍ୟ ଓ ଗଦ୍ୟଛନ୍ଦରେ କବିତା ରଚନା କରିବାର ଧୂରୀ ଉମାଶଙ୍କରଙ୍କ ପରାକାଷ୍ଠାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ତାଙ୍କର 'ରୋମାଣ୍ଟିକ୍ କବିତା 'ଇମନ୍ କଲ୍ୟାଣ', 'କେକା', 'କୁହୁ କାକଳି', 'ଋତୁ ଓ ତା'ର ପ୍ରେମିକମାନେ', 'ନିଃଶବ୍ଦ ନୂପୁର', 'କାୟାନୌକାରେ', 'କାଳର ଭୂମିଷ୍ଠ ଶବ୍ଦ' ପ୍ରଭୃତି କବିତା ପୁସ୍ତକରେ ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି -

"ଅରଣ୍ୟର ପତ୍ରସବୁ ଜଳିଯାଏ ନିଆଁରେ
ଚାରିଆଡ଼େ ପୋଡ଼ା ଗନ୍ଧ
ଶବ୍ଦ ପୋଡ଼ାକାଠ ଓ ସମୟର।
ନିଛାଟିଆ ନଈକୂଳରେ
ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ନାଆଟିରେ
ନାଉରୀ ନାହିଁ କି କାତ ନାହିଁ। ପାରି ହେବା ପାଇଁ
ଲୋକ ନାହିଁ କୂଳରେ। ନଈରେ ବି ପାଣି ନାହିଁ
କେବଳ ଅଦ୍ଭୁତ ଫସଲରେ ଭାର
ଧୂ ଧୂ ବାଲିର ଚାରି ବଖରା ଘର।" (ଚାରି ବଖରା ଘର)

ରବି ସିଂ :

ଜଣେ ବିପ୍ଳବୀ କବି ଭାବରେ ପରିଚୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା ରବି ସିଂଙ୍କ କବିତାରେ ଅଗ୍ନିବର୍ଷାର ଝଙ୍କାରକୁ ପାଠକ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ। ଅନୀତି, ଅତ୍ୟାଚାର, ଶୋଷଣ, ଅନ୍ୟାୟର ବିରୋଧରେ କବିଙ୍କ ସ୍ୱର ବେଶ୍ ଶାଣିତ। 'ପଥପ୍ରାନ୍ତର କବିତା', 'ଚରମ ପତ୍ର', 'ଶିଥିଳ ବଲଗା', 'ଭ୍ରୂକୁଟି', 'ଲାଲ୍ ପାଗୋଡ଼ାର ପ୍ରେତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କବିତା', 'ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ', 'ପାଦଟୀକା', 'ଦୁର୍ଗମ ଗିରି', 'ସର୍ବହରା', 'ଝଡ଼', 'ଅନାର୍ଯ୍ୟର ଚର୍ଯ୍ୟାପଦ', 'ଅଗ୍ନିବେଦ', 'ବିଷବାଣୀ', 'ଜମାନବନ୍ଦୀ', କେବଳ ସଂଗ୍ରାମ', 'ଭଙ୍ଗାହାତର କବିତା', 'କ୍ଷତ', 'ତାରକାର ଲୁହ', 'ପୃଥିବୀ ଟଳମଳ', 'ଲୋହିତ ସଂକ୍ରାନ୍ତି', 'ନବମ ସ୍ୱର୍ଗ', 'ଅପ୍ରୀତିକର କବିତା' ପ୍ରଭୃତି ପୁସ୍ତକ ତାଙ୍କର ବୈପ୍ଳବିକ ସ୍ୱାକ୍ଷର ବହନ କରେ। ନିମ୍ନରେ ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତକୁ ଦେଖାଯାଉ।

"ସମାଜ, ଧର୍ମ, ଶାସନକୁ ମୁହିଁ ଜାଣେ
ପ୍ରତିକ୍ରିୟାର ପୂଜାରୀ ଦଳର ରୂପ,
ଏସବୁକୁ ମୁହଁ କାଗଜର ବାଘ' ମଣେ
ଚେହେରା ଭୀଷଣ, ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ଲୋପ।" (ସେହି ମୋ ସାଥୀ)

ରମାକାନ୍ତ ରଥ :

ରମାକାନ୍ତଙ୍କ କବିତାରେ ବୌଦ୍ଧିକ ଓ ଜଟିଳ କାବ୍ୟସ୍ୱରକୁ ଶୁଣି ହୁଏ। ପ୍ରେମ, ଜୀବନ, ହତାଶାବୋଧ, ବ୍ୟର୍ଥତା, ଗ୍ଳାନି, ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ, ମୃତ୍ୟୁଚେତନାଦି କବି ରମାକାନ୍ତ ରଥଙ୍କ କବିତାର ଉପାଦାନ। 'କେତେଦିନର', 'ଅନେକ କୋଠରି', 'ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ମୃଗୟା', 'ସପ୍ତମ ଋତୁ 'ସଚିତ୍ର ଅନ୍ଧାର', 'ଶ୍ରୀରାଧା', 'ଶ୍ରୀ ପଳାତକ', 'ସୀମାନ୍ତ ବାସ', 'ଫେରି ଚାହିଁଲେ', 'ନଯା' ନଯା' କହୁକହୁ', ' ସବୁଦିନ ସେ ପାଖେ', 'ସରଳ ହୃଦ୍‌ଗଣିତ', 'ପବନରେ ଚିତ୍ରାଙ୍କନ', 'ଜାହାଜ ଆସିବ' ପ୍ରଭୃତି କବିତା ଗ୍ରନ୍ଥରେ କବିଙ୍କର ଜୀବନ ଓ ଜଗତ ପ୍ରତି ଥିବା ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଜାଣିହୁଏ। ଦାର୍ଶନିକ ମନନଶୀଳତା ହେଉଛି ତାଙ୍କ କବିତାର ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଶେଷ ଦିଗ। ତାଙ୍କର ମନନ ଓ ମାନସିକତାକୁ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପଦରେ ଦେଖାଯାଉ –

"ମୋ ମୃତ୍ୟୁକୁ ମୁହାଁମୁହିଁ ଭେଟିବି ବୋଲି ମୁଁ
କେତେ ଥର ବାହାରିଛି। କାହିଁ କେତେ ଦିନୁ
ଆମେ ପରସ୍ପର ସାଙ୍ଗେ ଚୁକ୍ତି କରିଥିଲୁ
ମୁହାଁ ମୁହିଁ ଦିନେ ଦୁହେଁ ଭେଟ ହେବୁ ବୋଲି।" (ସୀମାନ୍ତବାସ)

ଶ୍ରୀନିବାସ ଉଦ୍‌ଗାତା :

'ପୂରବୀ', 'ଚାରୋଟି କବିତା', 'ଆପଣାର ଗୀତ', 'ପୁନଶ୍ଚ ପୁନଶ୍ଚ', 'ପ୍ରତିମ ଅପ୍ରତିମ', 'ଚୈତ୍ରରଥ', 'ସମୟ ନଈର ଥିଲା', 'ରତମ୍', 'ପ୍ରିୟତମାକୁ', 'ପ୍ରୀତି ଶତପଦୀ' ପ୍ରଭୃତି କାବ୍ୟ ପୁସ୍ତକରେ ଶ୍ରୀନିବାସ ଉଦ୍‌ଗାତାଙ୍କ ମାନବତାବାଦର ସ୍ୱରକୁ ଭେଟି ହୁଏ। ନିମ୍ନରେ ଉଦାହରଣକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଉ -

"ତମେ ଦେଖିନକି କବି,
ସେ ରାସ୍ତାର ଦୁଇକଡ଼େ ଫୁଟିଲାଣି ଫୁଲ
ଅଗଣିତ ନାନାବର୍ଣ୍ଣ ଫୁଲର କିଆରୀ,
ମନୋହର ବର୍ଣ୍ଣର ମାଧୁରୀ
ରସ, ଗନ୍ଧ, ରୂପର ଚାତୁରୀ
ସୁକୋମଳ ଭାବର କାକଳି
ମୁଖରିତ କରେ ପୋଡ଼ା ଭୂଇଁ।
ରହିଯାଆ ଟିକେ ଆଉ...
କିମ୍ବା କହିଲ ହେ କବି -
ବେଳ ନାଇଁ ଆଉ ବେଳ ନାଇଁ
ତମର ଏ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରଖିବାର ପାଇଁ।" (ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ରହିଛି ଅନାଇ)

ସୀତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର :

ମିଥ୍, ଚିତ୍ରକଳ୍ପ ଓ ପ୍ରତୀକର ସଫଳ ପ୍ରୟୋଗରେ ଧୂରୀଣ ସୀତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର। ତାଙ୍କ କବିତାରେ ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ। 'ଦୀପ୍ତି ଓ ଦ୍ୟୁତି', 'ଅଷ୍ଟପଦୀ', 'ଶବ୍ଦର ଆକାଶ', 'ସମୁଦ୍ର', 'ଚିତ୍ରନଦୀ', 'ଆରଦୃଶ୍ୟ', 'ସମୟର ଶେଷ ନାମ', 'କାହାକୁ ପୁଛିବା କହି', 'ଚଢ଼େଇରେ ତୁ କି ଜାଣୁ', 'ଫେରି ଆସିବାର ବେଳ', ' ବର୍ଷା ସକାଳ', 'ସୀତାକାନ୍ତଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବିତା', 'ପଦ୍ମଚିହ୍ନ', 'ମୃତ୍ୟୁର ଅସୀମ ଧୈର୍ଯ୍ୟ', 'ସାରାଜୀବନ ଲୋକଟା', 'ଅଷ୍ଟପଦୀ' ପ୍ରଭୃତି' କବିତା ସଂକଳନ କବିଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ପ୍ରତିଭାର ପରିଚୟ ଦିଏ। ସୀତାକାନ୍ତଙ୍କ କବିତାର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଦିଗ ହେଉଛି ଶବ୍ଦବୋଧ। ଶବ୍ଦ ପ୍ରତି ଅପାର ଆଗ୍ରହ ରଖିଥିବା କବିଙ୍କ କବିତାରେ ଶବ୍ଦ ବସାଣ ଅତି ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ଶବ୍ଦ ଚିତ୍ରର ରୂପ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ। ଉଦାହରଣ - "ଖାତା କହିସବୁ ସେମିତି ହିଁ ଚାହିଁଥିବେ ଟେବୁଲ୍‌ରୁ

ମୋ ବିଭିନ୍ନ ଛାଇ ଏବଂ ପିଲା ଓ ତାଙ୍କର
ଛାଇମାନେ ଚାହିଁଥିବେ ଭୂତ ପରି ମଇଳା କାନ୍ଥରୁ
ହଠାତ୍ ଉଠି ବସିବି ଓ ଭୂତ ଲାଗିଲା ପରି
କହିବି, ତା' ହେଲେ ଚାଲ
ଧୂଳିର ସମୁଦ୍ର ତଳେ କେଡ଼େ ଚିଟା ଲାଗିଲାଣି
ବସିବସି ଆଉ ମୋତେ ଲାଗୁନାହିଁ ଭଲ।"   (ଖରାବେଳ)

ଦୀପକ ମିଶ୍ର :

ଦୀପକ ମିଶ୍ରଙ୍କ କବିତାଗୁଡ଼ିକ ବୌଦ୍ଧିକତା ସମ୍ବଳିତ, ରହସ୍ୟବାଦୀ ଚେତନା, ମୃତ୍ୟୁଚେତନା, ଜଟିଳ ଜୀବନ ଜିଜ୍ଞାସା, ନୈରାଶ୍ୟ ଓ ନିଃସଙ୍ଗତାବୋଧ ଆଦିକୁ ଉପଜୀବ୍ୟ କରି ଦୀପକ ଲେଖିଛନ୍ତି କବିତା। ତାଙ୍କର କବିତାଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି – 'ଅସମାଜିକା', 'ଦୀପକ ମିଶ୍ରଙ୍କ କେତୋଟି କବିତା', 'ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍', 'ନିଷିଦ୍ଧ ହ୍ରଦ', 'ନିର୍ଜଳ ନକ୍ଷତ୍ର', 'ମଧ୍ୟାହ୍ନର ଛାଇ', 'ବୃତ୍ତ, 'ଅରଣା ମଇଁଷି', 'ଶୂନ୍ୟତାର ଶୋଷ', 'କପଟ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ', 'ଧୂଳିର ସିଂହାସନ', 'ନିରବଧି ନାଭିଶ୍ୱାସ', 'ରକ୍', 'ନିଦାଘ ଯାତ୍ରା', 'ଦୀପକ ମିଶ୍ରଙ୍କ ନିର୍ବାଚିତ କବିତା', 'ସୁଖ ସଂହିତା' ପ୍ରଭୃତି। ନିମ୍ନ ପଙ୍‌କ୍ତିରୁ ତାଙ୍କର ବୌଦ୍ଧିକତାକୁ ବିଚାର କରାଯାଇପାରେ –

"ଚାହିଁଲା ମାତ୍ରକେ କଂସ
ଚାରିଆଖି ଏକତ୍ର ହୋଇଗଲା
ସତେ କି କେଉଁ ପ୍ରାଚୀନ ତୃଷାର୍ତ୍ତ ମରୁଭୂମି
ନିମିଷକେ ଶୋଷିନେଲା ପ୍ରଳୟ ପ୍ଳାବନ
ବରଂ କୁହାଯାଇପାରେ
ଏତେ ବଡ଼ ସମୁଦ୍ର ବି ଲିଭିଗଲା
ଚୋରାବାଲି କୂଳରେ କୂଳରେ।"   (ଆଖିର, ଆଖିକୁ ନାଚେ ସତ୍ୟ)

ସୌଭାଗ୍ୟକୁମାର ମିଶ୍ର :

'ଆତ୍ମନେପଦୀ', 'ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ', ନଈ ପହଁରା', 'ଅର୍ଥ ମହୁମାଛି', 'ଦ୍ୱା-ସୁପର୍ଣ୍ଣା', 'ବଜ୍ରଯାନ', 'ମଣିକର୍ଣ୍ଣିକା', 'ଅନ୍ୟତ୍ର', 'ଚରାଚର', 'ଉଜ୍ଜୟିନୀ', 'ମାତ୍ରାସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ', 'ପୁନର୍ବସୁ' ପ୍ରଭୃତି କବିତା ସଂକଳନ ଗୁଡ଼ିକରେ କବି ସୌଭାଗ୍ୟକୁମାର ମିଶ୍ରଙ୍କ କାବ୍ୟଶକ୍ତି ବେଶ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ। ସୌଭାଗ୍ୟଙ୍କ କବିତାର ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଅତି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଫୁଟି ଉଠିଥାଏ। ବାକ୍‌ଛନ୍ଦ ଓ କାବ୍ୟିକ ଛନ୍ଦର ଉପଯୋଗରେ ସେ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି ବହୁ ଭାବଗର୍ଭକ କବିତା। ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି –

"ଅନ୍ଧ ମହୁମାଛି !
ଉଡୁଆ', ବୁଲୁଥା', ବୁଲୁଥା'
କିଛି ଦେଖିନା, ଦେଖିନା, ଦେଖିନା,
ଯାହା ପାରୁଛୁ ଶୁଣ୍ଢ ପୂରାଇ ଚୋଷିବେ, ଚୋଷିବେ,
ହିସାବ ହେବ ପରେ,
ତୋ' ମୃତ୍ୟୁର ବର୍ଣ୍ଣବୋଧ, ବ୍ୟାକରଣ, ମାନସାଙ୍କ
ପୁଣି ଶିଶୁ ପୃଥିବୀ ଶିଶୁ ଥିଲା ବେଳେ।" (ଅନ୍ଧ ମହୁମାଛି)

ରାଜେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ପଣ୍ଡା :

ନୂତନ ଶବ୍ଦ ଓ ନୂତନ ବିମ୍ବ ନିର୍ମାଣରେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ବିଶୋଇ ପଣ୍ଡାଙ୍କର ରହିଛି ଅସାଧାରଣ ଶକ୍ତି ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ। ଜୀବନର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅବବୋଧକୁ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୌଦ୍ଧିକତା ସହିତ ଶବ୍ଦାୟିତ କରିଥାନ୍ତି। ତାଙ୍କର କବିତା ସଂକଳନ ଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି - 'ଗୌଣ ଦେବତା', 'ଶତଦ୍ରୁ ଅନେକ', 'ଘୁଣାକ୍ଷର', 'ଅନବତାର ଓ ଅନ୍ୟା', 'ବହୁବ୍ରୀହି', 'ବୋଧିନଭ', 'ଇଶଖେଳ', ସାଦାପୃଷ୍ଠା ପ୍ରଭୃତି। ମଣିଷ ପ୍ରତି କବିଙ୍କର ରହିଛି ଗଭୀର ଭଲପାଇବା ଏ ସଂସାରରୁ ଦୁଃଖ ଦୂର ହେଉ, ସମସ୍ତଙ୍କ ଓଠରେ ହାସ ଖେଳୁ - ଏଭଳି କାମନାରେ କବିଙ୍କ ହୃଦୟ ଆର୍ଦ୍ର। ନିମ୍ନରେ ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦିଆଯାଉଛି -

"ଯୋଉଠି ଯେତେବେଳେ ଯିଏ ବି କାନ୍ଦୁ,
ତା'ରି ପାଖରେ
ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି ମୁଁ
ଘଡ଼ିଏ।
ପୋଛି ଦିଅନ୍ତି ଲୁହ, କହନ୍ତି:
ମଣିଷ : କାନ୍ଦନା।" (ଆଶ୍ୱାସ)

୪.୫ ଆତ୍ମପରୀକ୍ଷଣ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

(୧) ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉତ୍ତରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ।

(କ) ଆଧୁନିକତା କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝ ?

(ଖ) ଆଧୁନିକ କବିତାର ସ୍ୱରୂପ କ'ଣ ?

(ଗ) ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟଙ୍କ ପଲ୍ଲୀ ଚେତନାର କବିତା ସମ୍ପର୍କରେ ବୁଝାଅ।

(ଘ) ସୀତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ମିଥ୍ ଧର୍ମୀ କବିତା।

(୨) ଦୀର୍ଘ ଉତ୍ତରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ।

(କ) ପ୍ରୟୋଗବାଦୀ କବିତା ଦୁର୍ବୋଧ କାହିଁକି ?

(ଖ) ମୃତ୍ୟୁଚେତନାର କବି ଭାବରେ ରମାକାନ୍ତ ରଥଙ୍କୁ ବିଚାର କର।

(ଗ) ରାଜେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ପଣ୍ଡାଙ୍କ କବିତାର ଭାବ ଓ ଭାଷା ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କର।

୪.୬ ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

- ଦାସ, ଦାଶରଥି, ସାହିତ୍ୟ ବିବେକ, ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ : ୧୯୯୬, ଅଗ୍ରଦୂତ, କଟକ-୨।
- ପାଣ୍ଡବ, ଶତ୍ରୁଘ୍ନ, ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ପରିଚର୍ଚ୍ଚା, ୧ମ ପ୍ରକାଶ : ୧୯୯୮, ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, କଟକ - ୨।
- ମହାପାତ୍ର, ପ୍ରେମାନନ୍ଦ, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ, ତୃତୀୟ ସଂସ୍କରଣ : ୨୦୧୮, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, କଟକ - ୨।
- ଶତପଥୀ, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ, ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା, ପ୍ରକାଶ କାଳ : ୧୯୯୭, ନ୍ୟାସନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ।

□□□

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ମୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ବଲପୁର

Odisha State Open University, Sambalpur

www.osou.ac.in
e-mail: info@osou.ac.in